

POLONIA WĘGIERSKA

M I E S I Ę C Z N I K

A MAGYARORSZÁGI LENGYELEK HAVILAPJA

Ára: 200 Ft

2008. június 20.

2008/150

Czerwiec

Június

ŚLADAMI
ŚWIĘTEGO
WŁADYSŁAWA

CHCIAŁ BYĆ
SŁAWNY JAK
DĄBROWSKI

WĘGIERSKA
DROGA BRACI
KUGLERÓW

W POSZUKIWANIU
SKARBÓW...

Z PÉCS
DO TYROLU

Kościół Polski, 18 maja. Odpust parafialny

fot. Iga Zeisky

Laureatki nagrody „Polonus Roku 2007” przyznawanej przez Redakcję Polską Publicznego Radia Węgierskiego. Od lewej: Maria Schaffler, Jadwiga Inczedy, Bogusława Nojbert-Nagy, Elżbieta Ács i Elżbieta Zielińska Sutáné. Serdecznie gratulujemy!!!

fot. B. Bogdańska-Szadai

Vác, 24 maja. Odświeżenie tablicy pamiątkowej ku czci Legionu Polskiego

fot. J. Kochanowski

Chór św. Kingi na VII Międzynarodowym Festiwalu Muzyki Chóralnej w Barczewie

fot. M. Bodócs

Plaskorzeźba św. Władysława. Bazylika w Wielkim Waradynie
fot. Alfred Wtulich

Polonia Węgierska

A MAGYARORSZÁGI LENGYELEK HAVILAPJA

A GŁOS POLONII negyedévi mellékletével

Az Országos Lengyel

Kisebbségi Önkormányzat lapja

Pismo Ogólnokrajowego

Samorządu Mniejszości Polskiej

Felelős kiadó / Odpowiedzialny wydawca:

MONIKA SAGUN-MOLNÁRNE

Főszerkesztő / Redaktor naczelna:

IGA SIKORA-ZEISKY

Lengyel szerkesztő / Redaktor polski:

MAGDA RAJTAR-SZABÓ

Magyar szerkesztő / Redaktor węgierski:

DAVID CSABA

Grafikai szerkesztő / Redaktor graficzny:

DUKAY BARNÁ

Szerkesztőség / Redakcja:

1102 Budapest, Állomás u. 10.

Telefon: 261-3479

E-mail: polweg@orlen.t-online.hu

Ritter Nyomda, Budapest

HU ISSN: 1417-5924

Megjelenik minden hónapban a Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségekért Közalapítvány valamint a Nemzeti Kulturális Alap pénzügyi támogatásának köszönhetően.

Ukazuje się w każdym miesiącu dzięki pomocy finansowej Fundacji Publicznej na rzecz Mniejszości Narodowych i Etnicznych na Węgrzech oraz Węgierskiego Funduszu Kultury Narodowej.

WAŻNE ADRESY

Ogólnokrajowy Samorząd
Mniejszości Polskiej na Węgrzech

1102 Budapest, Állomás u. 10

Tel./Fax: 261-1798

Muzeum i Archiwum Węgierskiej Polonii

1102 Budapest, Állomás u. 10.

Tel./Fax: 260-8023

Ogólnokrajowa Szkoła Polska na Węgrzech

1102 Budapest, Állomás u. 10.

Tel./Fax: 261-2748

Stołeczny Samorząd Mniejszości
Polskiej na Węgrzech

1054 Budapest, Akadémia u. 1-3

Tel.: 332-1979, Fax: 302-5116

Polskie Stowarzyszenie Kulturalne

im. J. Bema na Węgrzech

1051 Budapest, Nádor u. 34. II. p.

Tel. 311-0216, Tel./Fax: 312-8204

Stowarzyszenie Polskich Katolików

na Węgrzech pw. św. Wojciecha

1103 Budapest, Óhegy u. 11.

Tel./Fax: 262-6908

Polska Parafia Personalna na Węgrzech

1103 Budapest, Óhegy u. 11.

Tel./Fax: 431-8414

Ambasada Polska w Budapeszcie

1068 Budapest, Városligeti fasor 16.

Tel.: 413-8200

Nasz patron

I znówu przed nami kolejne Święto Węgierskiej Polonii, Dzień Świętego Władysława. To dzień, w którym spotyka się Polonia z najdalszych zakątków Węgier, aby wspólnie świętować, spotkać się przed wakacyjnymi wyjazdami. Bo to święto, to jednocześnie początek lata, początek tak bardzo oczekiwanych wakacji.

Bardzo czekamy na wakacyjne urlopy, na trochę wytchnienia, spokoju, zwolnienia tempa tak zabieganego życia. Czekamy na upragnione, od dawna planowane wyjazdy. Nasze dzieci z utęsknieniem czekają na ostatni dzwonek w szkole. Jeszcze tylko pożegnanie nauczycieli, braci klasowej, jeszcze tylko troszkę emocji jakie będzie to tegoroczne świadectwo i ... żegnaj szkoło, witajcie wakacje!

Wielu z nas wyjedzie do Polski do ukochanych dziadków, do polskich rodzin. Wspaniale jest mieć dwie Ojczyzny i czerpać z dwóch kultur, języków, zwyczajów. Tak jak czerpał patron węgierskiej Polonii, *Święty Władysław (Szent László)*, syn króla węgierskiego *Béli I* i księżniczki polskiej *Rychezy*, córki *Mieszka II*.

Kronikarz *Gall Anonim* pisał, że „*Władysław od dzieciństwa chowany był w Polsce i pod względem obyczajów i sposobu życia niejako stał się Polakiem*”. Wprowadzony na tron węgierski przez polskiego króla *Bolesława Śmiałego* został uznany później za jednego z najwybitniejszych monarchów węgierskich. Był wybitnym władcą i wzorem rycerza. Rządził mądrze i sprawiedliwie. Służbę Bogu i narodowi traktował jako powołanie.

Święty Władysław, patron naszej Polonii był wzorem do naśladowania dla swoich współczesnych. Dzisiaj także może być dla nas wszystkich wzorem. A może zwłaszcza dzisiaj.

Iga Zeisky

A patrónus

I smét előttünk Szent László napja, a Magyarországi Lengyelség Ünnepe. Találkozunk Magyarország minden, távoli sarkából, hogy együtt ünnepeljünk és a nyári szétszéledés előtt találkozzunk. Ez az ünnepnap ugyanis egyúttal a nyár, az annyira várt vakáció kezdete.

Várjuk a szabadságot, egy kis pihenést, a vastagon folyó élet rohanásának csitulását. Várunk a régen eltervezett utazásokra. A gyermekek alig lesik már a kicsengetést az iskolából. Búcsúznak a tanáraiktól meg az osztálytársaiktól, még egy kevéssé tartanak attól, milyen is lesz az idei bizonyítvány, aztán... szevasz isi, vár a nyaralás!

Sokunk a kedves nagyszülőkhöz, a család lengyel részéhez utazik, Lengyelországba.

Jó dolog is két hazát tudni a magunkénak és két kultúrát, két nyelvet használni, kétféle szokásrend szerint élni. Ahogyan azt patrónusunk, a magyarországi lengyelség védőszentje, *Szent László* király, *I Béla* magyar király és *Rycheza* lengyel királyné, *II Mieszko* lányának fia tette.

Gall Névtelen krónikáiról szerint „*Ez a László gyermekkorától Lengyelországban nevelkedett, és erkölceiben és életvitelében szinte lengyellé vált.*” (*Bagi Dániel fordítása*) A magyar trónra *Merész Boleszló* lengyel király segítségével került s később az egyik legkiválóbb magyar uralkodó lett. Lovagkirály, felelősségteljes, bölcsen és igazságosan uralkodó. Istennek és a népnek szolgált hivatásszerűen.

Szent László király a kortársak közt is követőkre talált. Ma is mindannyiunk számára mintául szolgálhat. Ma talán még inkább...

Ford: dcs

DZIEŃ WĘGIERSKIEJ POLONII

Każde święto to czas refleksji i wspólnego świętowania. Niech każdy z nas poczuje się dumny ze swojej polskości. Od tysiąca lat zmienia węgierska jest nam przyjazna. Wierzmy, że jak przyszłość, tak i przeszłość, czyli wspólną Europę możemy budować z naszymi brotankami.

W święto naszego patrona św. Władysława pragnę złożyć wszystkim rodakom najserdeczniejsze życzenia.

Monika Sagun-Molnár
przewodnicząca OSMP

Minden ünnep visszaemlékezés és közös együttlét. Hadd legyünk mindannyian büszkék lengyeliségünkre. A magyar föld ezer éve honos a szómunkra. Hisszük, hogy amint a múltat, úgy a jövőt is, a közös Európát magyar barátainkkal együtt tudjuk építeni.

Patrónusunk, Szent László ünnepén minden honfitársamnak jókívánságaimat küldöm.

Monika Sagun-Molnár
OLKÖ elnök

MARSZALEK SENATU
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Bogdan Borusewicz

Warszawa, dnia 9 maja 2008 r.

Pani
Zdzisława Molnarne-Sagun
Przewodnicząca
Ogólnokrajowego Samorządu
Mniejszości Polskiej
Węgry

Szanowna Pani Przewodnicząca.

Serdecznie dziękuję za zaproszenie do objęcia honorowym patronatem „Dnia Węgierskiej Polonii”.

Jako Marszałek Senatu, który sprawuje opiekę nad Polonią i Polakami za granicą szczególnie cieszę się, że idea ta – Dni Polskich – jest kontynuowana, przyczyniając się do integracji środowiska polonijnego. Jest także znakomitą okazją do zainicjowania przyjaźni między Polakami i Węgrami.

Przychylając się do Pani prośby z przyjemnością wyrażam zgodę na patronat.

Z poważaniem

Ogólnokrajowy Samorząd Mniejszości Polskiej na Węgrzech
serdecznie zaprasza Panią/Pana wraz z rodziną
na uroczystość Dnia Węgierskiej Polonii
w dniu 21 czerwca 2008 roku

Az Országos Lengyel Kisebbségi Önkormányzat
szeretettel meghívja Önt és kedves családját
a Magyarországi Lengyeliség Napja alkalmából
2008. június 21-én tartandó ünnepségre

Program:

15.00 Msza św. w Kaplicy Skalnej na Wzgórzu Gellerta

17.00 Uroczystość w Instytucie im. Balassiego
(1016 Budapeszt, ul. Somlói 51)

- ❖ okolicznościowe przemówienia
- ❖ wręczenie nagród im. Świętego Władysława oraz
Za zasługi dla węgierskiej Polonii
- ❖ koncert zespołu Zakopower
- ❖ przyjęcie
- ❖ impreza DJ Tanie Dranie Soundsystem

Wystawa rysunków dziecięcych
p.t. Wśród polskich
i węgierskich przyjaciół

Patronat nad uroczystością objął
Bogdan Borusewicz
Marszałek Senatu RP

Honorowy gość:
dr Kinga Göncz
Minister Spraw Zagranicznych RP
Joanna Stępińska
Ambasador RP w Budapeszcie

Program:

15.00 Szentmise a Gellérthegyi Sziklakápolnában

17.00 Ünnepség a Balassi Intézetben
(1016 Budapest, Somlói út 51.)

- ❖ ünnepi beszédek
- ❖ a Szent László-
és A magyarországi lengyelekért-díjak átadása
- ❖ a Zakopower együttes koncertje
- ❖ állófogadás
- ❖ a DJ Tanie Dranie Soundsystem együttes fellépése

Lengyel és magyar barátok között
gyermekrajz-kiállítás

A rendezvény fővédnöke:
Bogdan Borusewicz
a Lengyel Köztársaság Szenátusának
elnöke

A rendezvény díszvendége:
Dr. Göncz Kinga
a Magyar Köztársaság Külügyminisztere
Joanna Stępińska
a Lengyel Köztársaság budapesti nagykövete

Sao Paulóból érkeztem Budapestre. Apai ágon magyar, anyai ágon pedig lengyel-Hitván felmenőkkel rendelkezem. Mint szőrványban élő, magyar származású fiatal, megpályáztam egy 10 hónapos ösztöndíjat a budapesti Balassi Intézet magyarságismereti képzésére.

A képzés során a legmaradandóbb élményt a 9 napos erdélyi tanulmányi kirándulásunk jelentette. Felemelő érzés volt a pünkösdi búcsún való részvétel Csíksomlyón, soha még ennyi magyarral nem voltam együtt, egy helyen. Mivel azonban lengyel vér is csörgedezik az ereimben, igen sokat jelentett számomra mindaz, amit utunk során Szent László királyról hallottam. Első állomásunk Nagyvárad volt, a Körösparti Párizs. Az itteni Székesegyház főbejárata előtt egy Szent László-bronzszobor áll, amelyet Tóth István budapesti szobrászművész készített 1892-ben.

Idegenvezetőnk elmondta, hogy a király 1040 táján született, atyja I. Béla, édesanyja pedig a lengyel Rycheza. *(Nagy öröm volt hallanom, hogy neki is lengyel volt az édesanyja, mint nekem.)* Azt is megtudtuk, hogy László herceg délceg, 190 cm feletti testmagasságú, szép arcú ifjú volt, király korában ezért nevezték *rex elegantissimus*-nak, vagyis a legelegánsabb, legdálalisabb királynak.

A Székesegyház galériájában látható a díszes Szent László-herma, amely egy kis ereklyetartóban Szent László koponyacsontjának egy darabját őrzi. Ezt a híres, győri hermában őrzött koponyacsontból pattintották le. Nagyváradon – sok-sok zarándok, turista részvételével – minden évben megemlékeznek Szent László királyról.

Mivel László kiváló katona volt, nagy tisztelet övezte. A Kárpát-medencében összesen 48 település őrzi a nevét (*pl. Tordaszentlászló, Pilisszentlászló*), vagy templomát díszítő freskójával, szobrával, oltárképével az emléket. *(Székelyderzs, 1419-ből származó freskók, melyek a leányrabló kun vitéz legyőzését ábrázolják).*

Szent László lovagi kiválóságát jól példázza, hogy őt választják az első jeruzsálemi keresztes hadjárat vezéréül, csak hogy 1095-ben hirtelen meghal. Noha meghagyta, hogy az általa alapított váradi székesegyházban temessék el, a nyári melege való tekintettel erre Somogyváron került sor, és csak II. István uralkodása idején, 1106-ban vitték át koporsóját Váradra.

III. Béla király idején, 1192-ben avatták szenté. Valószínűleg akkoriban készülhetett első fejedelmek-tartója is, amelyre a XIII. századtól kezdve szokás volt letenni az esküt. 1345-ben tatárok támadtak az országra, végigrabolva, gyújtogatva falvainkat. Egyszer a tatárok szembe találták magukat a székelyek seregével. Három napon át folyt a csata, a székely sereg már majdnem összeomlott, mikor egy éjjel Szent László királyhoz kezdtek imádkozni.

Szent László nyomában

Másnap a döntő ütközetben megjelenik egy dális vitéz aranyló páncélban, és az élre ugrat, s csak úgy aprítja a tatárt. A székelyek felismerik benne Lászlót, és a nevét kiáltva vetik magukat a csatába. Ezt látván megrémül a tatár, és futásnak ered, s addig meg sem áll, míg az országot el nem hagyja.

Ezt a következőképp írja le Arany János:

*Nem a székely, nem is Laczfí,
Kit Isten soká megtartson
Hanem az a László! László!
Az győzött le minket harcban;
A hívásra ő jelent meg,
Vállal magasb mindeneknél,
Sem azelőtt, sem azóta
Nem láttuk azt a seregnél.*

*S az öreg tatár beszédét,
Noha kétség nincs felőle,
Bizonyítja a templomnak
Egy nem szavajátszó öre:
Hogy három nap a sírboltban
Lászlót hiában kereste;
Negyed napra, átizzadva
Találtatott boldog teste.*

A kiránduláson nagyon élveztük, hogy szinte mindegyik utcélunk kapcsolatban volt Szent László királlyal. Így a Tordai-hasadék is, amely Erdély egyik legszebb kirándulási helye. A monumentális sziklafalak lenyűgöző látványt nyújtanak, gazdag és különleges növény- és állatvilágának köszönhetően pedig már 1939-ben természetvédelmi területté nyilvánították.

A tudományos magyarázat szerint a 3 km kilométer hosszú szurdokvölgy egy mészkőbarlang tetejének beomlása révén jött létre.

A legenda szerint azonban László király serege kemény harcot vívott kunokkal Torda határában, de hiába, mert a kunok óriási túlerőben voltak. László visszavonult, de olyan közel voltak már a kunok, hogy majdnem levághatták volna. Ekkor László feltéktelt az égre, és Istenhez fohászkodott.

Abban a pillanatban kettéhasadt a hegy, s a király háta mögött rettentő hasadék tátongott. A kunok megdöbbenve álltak meg a szakadék peremén, majd a csodát látva rémülten visszafordultak. A király Szög nevű lovának patkónyomai még ma is látszanak a hasadék fölötti Patkós-kövön.

Megtudtuk azt is, hogyha figyelmesen nézelődünk a Tordai-hasadékban, különös alakú kövekre bukkanhatunk, amelyek úgy néznek ki, mintha pénzérmék lennének. S bizony azok is, Szent László pénzének nevezi őket a nép. Hogy miért? Egy másik legendából ezt is megtudhatjuk.

Egyszer ész nélkül szaladtak a kunok László serege elől, hegyen-völgyön át, ám egyszer a vezérnek ördögös gondolata támadt. Szőrné kezdte a tarsolyából a csengő aranyat s ezüstöt, s intett a vitézeinek is, hogy csak dobálják el azokat, ami pénzüket csak van, majd meglátják, mi lesz ebből. A magyarok egyszerűen félbehagyták az üldözést, s mohón a pénzre vetették magukat.

László szomorúan tekintett föl az égre: onnan várt segítséget. Isten meghallgatta a szent életű király imádságát, s a rengeteg pénz egytől egyig kővé változott. A magyarok megértették Isten intését, lóra kaptak mind, s újra üzőbe fogták a kunokat, s meg sem álltak, míg az országból ki nem kergették őket.

A tudomány ezt az egysejtűt, – amely valamikor régen a harmadkori tenger lakója volt – *Nummulites perforatus* néven tartja számon. Tordaszentlászló határában például sokat találhatunk belőle, Kiskapus környékén több méter vastag rétegre lelhetünk. Hallottam, hogy az emberek szívesen beépítik a házuk falába, hogy szerencsét hozzon nekik, s a gyerekek is imádnak játszani e „köpénzekkel.”

Mindezeket a kirándulás legelső napján láttuk, hallottuk, így szinte elevenen állt előttünk az *athleta patriae*, vagyis a „haza bajnoka”.

Brevák Ilona-
Dávid Mária

Z życia Polonii • Z życia Polonii • Z życia Polonii • Z życia Polonii • Z życia Polonii • Z życia Polonii

W DRODZE DO SACRUM

znowu kolejna piękna wystawa w Domu Polskim. Jest to wspaniałe, bo każdy, kto po mszy św. odwiedza gościnne progi Naszego Domu, bardzo często ma okazję zetknąć się ze sztuką. Tym razem wystawę „W Drodze do Sacrum” zaprezentowali artyści Stowarzyszenia Cultura Christiana z Wrocławia.

Stowarzyszenie Cultura Christiana powstało w październiku 2005 r. Wyrósło z Duszpasterstwa Środowisk Twórczych, które w tym roku obchodzi swoje dwudziestopięcioletnie istnienie w kościele św. Marcina we Wrocławiu. Kościół św. Marcina znajduje się w zachodniej części Ostrowa Tumskiego. Jest jedyną ocalałą budowlą należącą do dawnego zamku piastowskiego z XIII wieku. W okresie międzywojennym (1921–1939) kościół służył wrocławskiej Polonii. Patronem Stowarzyszenia Cultura Christiana i Duszpasterstwa Środowisk Twórczych jest Błogosławiony *Fra Angelico* dominikanin, malarz wczesnego rene-

Ukleja, Ewa Walczak Jackiewicz, Honorata Werszler, Rafał Werszler i Alfreda Poznańska.

Artystka Danuta Pałka Szyszka podarowała Kościołowi Polskiemu obraz przedstawiający papieża Jana Pawła II, a dla Domu Polskiego ofiarowała uroczy pejzaż z kapliczką.

Podczas otwarcia wystawy miało też miejsce niezwykle zdarzenie: ar-

sansu. Beatyfikowany przez Ojca Świętego Jana Pawła II i w 1984 roku ogłoszony patronem artystów.

Swoje prace zaprezentowało 16 artystów: Teresa Buczyńska, Andrzej Bień, Krystyna Dyrda Kartyka, Joanna Domaszewska, Stanisław Gnacek, Paweł Jaszcuk, Zuzanna Kociotek, Daria Naszczuk, Danuta Pałka Szyszka, Zdzisław Szyszka, Mirosław Struzik, Bogusław

tystka pani Danuta Pałka-Szyszka spotkała niespodziewanie w Domu Polskim swoją siostrę cioteczną, z którą nie widziała się 37 lat. A tą siostrą cioteczną jest Wiesława Halász-Szabó, która dawniej mieszkała w Szegedzie, a od roku mieszka w Budapeszcie. Obie panie były niezwykle zaskoczone i bardzo szczęśliwe. Cudowne, wzruszające spotkanie.

Wystawa „W Drodze do Sacrum” została otwarta w dniu odpustu parafialnego naszej Polskiej Parafii, po uroczystej polsko-węgierskiej mszy świętej. A potem była jeszcze majówka w ogrodzie Domu Polskiego. Na akordeonie przegrywał nam skocznie Stanisław Bros. Wiele

emocji towarzyszyło również loterii fantowej. Po całym ogrodzie rozchodził się zapach pysznej zupy gulaszowej a różnorodne domowe wypieki kusily kaloriami. Ale jak się oprzeć...

Zadebiutował również nasz polsko-węgierski chór seniorów prowadzony przez nasze siostrzyczki. Występ bardzo się podobał. Brawom nie było końca. Pogoda dopisała, humory również. Było majowo i bardzo miło.

Iga Zeisky

Spotkanie po latach

Z życia Polonii • Z życia Polonii • Z życia Polonii • Z życia

Gala mniejszościowa w Székesfehérvár

W dniu 10 maja w Székesfehérvár odbył się tradycyjny festiwal win, kwiatów i dzień mniejszości narodowych, w którym po raz drugi obok innych mniejszości narodowych udział wzięli również Polacy. Członkowie miejscowego Klubu Polonia i Samorząd Mniejszości Polskiej wraz z przybyłymi gośćmi z Opola – miasta partnerskiego Székesfehérvár, przygotowali niezwykle bogaty program.

Wśród widzów furorę zrobiły występy dwóch zespołów młodzieżowych tańca współczesnego z opolskiego Domu Kul-

tury: „Adena” i „Pech”. Równie profesjonalnie zaprezentowały się dwa polskie stoiska, jedno przygotowane przez gości z Opola, na którym można było podziwiać przepiękną ręcznie malowaną porcelanę oraz fantazyjnie wykonane sztuczne kwiaty i drugie, na którym przedstawicielki miejscowej Polonii uruchomiły punkt informacji turystycznej o Polsce.

Oba polskie stoiska odwiedzili przedstawiciele miejscowych władz z burmistrzem miasta panem *Tihamérem Warvasovszky*.

(red.)

Polonijna gala

W dniu 10 maja do peszteńskiego pałacu Duna, na zaproszenie Stołecznego Samorządu Mniejszości Polskiej zjechało aż sześć zespołów polonijnych z terenu Węgier: Chór kameralny „Akord” z Győr, Chór im. F. Chopina z Békéscsaba, Chór św. Kingi z Kościoła Polskiego w Budapeszcie, Grupa Twórcza „Zebra” z Budapesztu, Zespół Pieśni i Tańca „Polonez” oraz Polonijna Grupa Wokalna „Wisła” z XVIII dzielnicy Budapesztu.

Najstarsze z nich działają od ośmiu lat, inne od roku. Wszystkie są zespołami amatorskimi, ale wspaniale jest to, że propagują polską kulturę. Znajdują czas i ochotę na próby i spotkania. Życzymy Im coraz większych sukcesów i wiele radości z udanych koncertów.

Drugą część sobotniej I Gali Polonijnej doskonale dopełnił koncert, szalenie popu-

larnej w Polsce tzw. *Maryli Drugiej* (na zdjęciu) – czyli śpiewającego sobowtóra *Maryli Rodowicz*. Widownia bawiła się doskonale, zwłaszcza przy piosence autorstwa J. Kopty i A. Korzyńskiego „Kasa – sex”, której słowa: „Bo to co nas podnieca, to się nazywa kasa, a kiedy w kasie forsa, to sukces pierwsza klasa.(...) Bo trzeba mieć nadzieję, że biznes się opłaci, że będzie z niego zysk, a firma nic nie straci” – podśpiewywało wiele osób. Świetne i bardzo miłe spokojnie.

(red.)

Letni Festiwal w V dzielnicy

W dniach 30 i 31 maja w V dzielnicy Budapesztu odbywał się Festiwal Letni, a w ramach niego Dzień Mniejszości Narodowych. Tradycyjnie do udziału w festiwalu zaproszono delegacje miast partnerskich. Stronie polskiej przewodniczył burmistrz I dzielnicy Krakowa, *Bożysława Krzeczowski*.

W programie festiwalu oprócz rozmów oficjalnych dotyczących współpracy obu miast, znalazły się występy zespołów artystycznych. Tym razem tamtejszy Samorząd Mniejszości Polskiej do udziału w koncercie galowym zaprosił budapeszteński ZPiT „Polonez”.

(źródło: polonia.hu - b.)

List do Redakcji

W numerze majowym, na stronie 4 z odwołaniem do „polonia.hu”, ukazała się krótka notatka o „wspomnieniowej wystawie” ku pamięci *Attili Dávida*. W tekście niepoprawnie występuje twierdzenie: „prawie w całości poświęcił się scenografii teatralnej” – chodzi o to prawdopodobnie, że ten, kto zrobił ową „wystawę”, jest nieorientowany w artystycznym dorobku mojego syna. Sama wystawka też wskazuje na to, skoro wystawiono jedynie foty z przedstawień scenicznych oraz fotografie rodzinne, prywatne.

Csaba Dávid

Z życia Polonii • Z życia Polonii • Z życia Polonii • Z życia Polonii • Z życia Polonii • Z życia Polonii

Figlarne okrucuchy

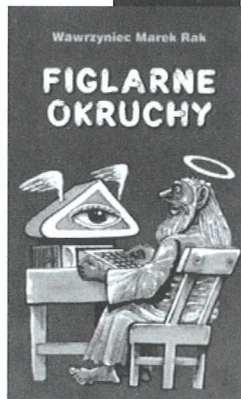
W październiku ubiegłego roku podczas uroczystości obchodzonych VIII Dni Polskich w Győr przedstawiony został czwarty z kolei zbiór fraszek *Wawrzyńca Marka Raka*, pt.: „*Figlarne okrucuchy*”. Była to kontynuacja jego poprzednich tomików, zapoznająca czytelników ze specyficznym spojrzeniem autora na otaczającą nas rzeczywistość.

Motywacją dla fraszkopisarza był fakt, iż właśnie w tym roku obchodził swoje 60 urodziny i był to swojego rodzaju prezent dla odbiorców i siebie samego.

W realizacji tego śmiałego zamysłu pomogły niektóre instytucje i stowarzyszenia, a także osoby prywatne. Można rzec, że bez ich pomocy książka ta nie ujrzałaby światła dziennego, a już na pewno nie tak szybko, jak się to udało.

Wydania wspomnianego tomiku fraszek podjęła się Oficyna Wydawnicza STON2 w Kielcach, prowadzona przez Stanisława Nyczaję, przy współpracy Ireny i Pawła Nyczaj. Stanisław Nyczaj pełni funkcję prezesa Związku Literatów Polskich, Oddział w Kielcach, ponadto sam zajmuje się twórczością literacką, pisze wiersze, fraszki, aforyzmy i opowiadania. Druk książki wykonała drukarnia KARAD w Kielcach.

Czyż jest coś bardziej komponującego się z fraszkami, niż karykatura? Właśnie tę myśl wykorzystano przy zilustrowaniu „*Figlarnych okrucuchów*”, nawiązując kontakt z jednym z najwybitniejszych węgierskich karykaturzystów, László Dluhopolszkym, który szczeni się polskim

pochodzeniem. Świetnie dobrane karykatury doskonale uzupełniły zamysł fraszkopisarza, podkreślając ironię i żart, dodając fraszkom pikanterii.

Książka została zaprezentowana przez dr. Andrzeja Pedrycę, pełniącego funkcję prezesa Forum Twórców Polonijnych na Węgrzech. Forum zrzesza ponad 30 twórców z różnych dziedzin. Są to osoby pochodzenia polskiego, zamieszkałe i tworzące na Węgrzech. Również *Wawrzyniec Marek Rak*, oraz *László Dluhopolski* są członkami Forum.

Promocji książki połączonej z dedykacją, dla szerszego grona czytelników, dokonano na VII Międzynarodowym Salonie Książki w Győr. Spotkanie z autorem miało miejsce na stoisku książek prezentowanych przez przedstawicieli partnerskiego miasta Poznania.

W tydzień później twórczość fraszkopisarza zaprezentowano również na VIII Salonie Książki Polonijnej w Budapeszcie, gdzie przedstawiono literaturę twórców polonijnych z całej Europy.

Jak twierdzi sam autor, jednym z istotnych zjawisk motywujących pojawienie się nowego zbioru fraszek, jest jego małżonka *Matylda*. Była ona jego muzą, która wspomagając, pielęgnowała jego talent i zachęcała do pisania. Wzruszającym momentem było zakończenie prezentacji książki, gdzie pisarz odczytał wiersz w dwóch językach, mówiący o jego niegasnącym uczuciu do żony.

W imieniu autora pragniemy raz jeszcze szczerze podziękować Samorządowi Mniejszości Polskiej na Węgrzech, wszystkim instytucjom i organizacjom oraz osobom prywatnym, które swym wkładem przyczyniły się do powstania „*Figlarnych okrucuchów*”.

Maria Teresa Szabó

Nowy Polonik w Vác

Staraniem Stowarzyszenia Emerytów Wojskowych im. Tamása Esze przy wsparciu Samorządu miasta Vác i Centrum Kultury im. Imre Madácha, w dniu 24 maja odsłonięto tablicę pamiątkową ku czci Legionu Polskiego, który pod dowództwem gen. Józefa Wysockiego wziął udział w bitwie o wyzwolenie miasta podczas węgierskiej Wiosny Ludów. Okolicznościowe przemówienia oraz odsłonięcia tablicy dokonali ambasador RP pani Joanna Stępińska i burmistrz miasta, dr János Bóth.

Tablicę poświęcił ksiądz proboszcz Polskiej Parafii Personalnej na Węgrzech - Leszek Kryza SChr. W uroczystości obok licznie zebranych mieszkańców, młodzieży miejscowych szkół, udział wzięli członkowie historycznego Legionu Wysockiego. Polonię reprezentowali: wiceprzewodniczący OSMP - Jerzy Kochanowski oraz członkowie SMP z Dunakeszi. Obecny był także prezes Federacji Stowarzyszeń Przyjaźni Polsko-Węgierskiej w Polsce pan Jan Stolarski.

(źródło: polonia.hu - J.K.)

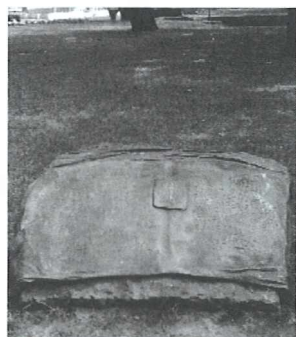

Spotkanie w Nyíregyháza

W dniu 30 maja w Nyíregyháza w Centrum Kształcenia Abigél, z udziałem przedstawicieli m.in. placówek dyplomatycznych Filipin, Indonezji, Macedonii, Madagaskaru i Indii odbywała się międzynarodowa konferencja poświęcona realizacji wielokierunkowego programu kształcenia dzieci i młodzieży. Polskę na tej konferencji reprezentował Kierownik Wydziału Konsularnego Ambasady RP na Węgrzech pan radca Marcin Sokołowski, który spotkał się również z przedstawicielami mieszkającą w Nyíregyháza Polonią. Rozmowy dotyczyły przede wszystkim informacji konsularnych związanych z procedurą konieczną przy ubieganiu się o nadanie polskiego obywatelstwa oraz nowych zasad wydawania polskich dokumentów. Ponadto mówiono o bieżących zadaniach realizowanych przez tamtejszą Polonię oraz planach związanych z obchodami 10-lecia powstania w tym mieście Samorządu Mniejszości Polskiej, które zaplanowano na jesień br., a także współpracy partnerskiej węgierskiej Nyíregyháza i polskiego Rzeszowa.

Pan Konsul odwiedził też miejsca poświęcone obozom dla uchodźców polskich, które od 27 grudnia 1939 r. do 23 marca 1940 r. istniały w Varju-lapos, a następnie w Domku Szwajcarskim Sóstó. Fakt ten upamiętnia tablica widoczna na zdjęciu, którą w 1990 roku ufundowały władze miasta Nyíregyháza.

(źródło: polonia.hu - b.)

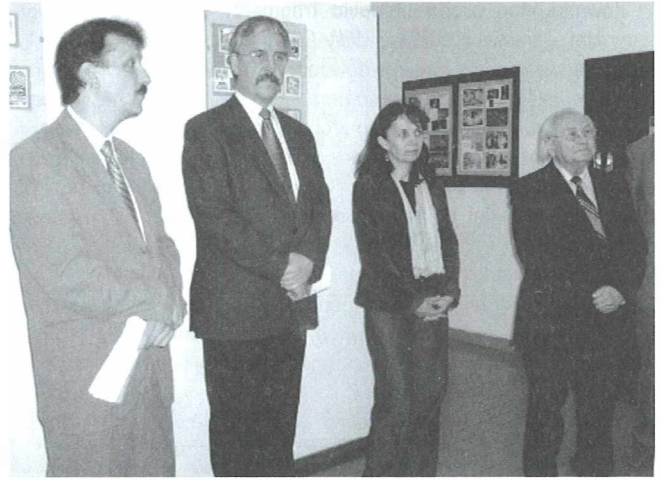
Z życia Polonii • Z życia Polonii • Z życia Polonii • Z życia Polonii • Z życia Polonii • Z życia Polonii

Wystawa grafiki Mariana Trojana

W dniu 9 maja w egerskim Domu Sztuki z inicjatywy Samorządu Mniejszości Polskiej w Egerze, kierownik Wydziału Konsularnego Ambasady RP w Budapeszcie radca **Marcin Sokołowski** otworzył wystawę grafiki i akwareli autorstwa **Mariana Józefa Trojana**. Wernisaż uświetnił swą obecnością wiceburmistrz Egeru **János Szelezcki**, małżonka artysty, licznie przybyli przedstawiciele miejscowej Polonii, a także członkowie Samorządu Mniejszości Greckiej. Gospodynią spotkania była pani **Jadwiga Floriańska** przewodnicząca SMP w Egerze oraz radna OSMP.

Na wystawie zgromadzone zostały grafiki i akwarele przedstawiające najważniejsze etapy twórczości naszego polonijnego Kolegi **Mariana Trojana**, który urodził się w Przemyślu w 1931 roku, a z Węgrami jest związany od ósmego roku życia, kiedy to we wrześniu 1939 roku przybył tu z Polski wraz z rodziną jako uchodźca wojenny i przebywał do kwietnia 1945 roku. Szkołę podstawową ukończył w Balatonboglár – obecnie jest jedynym żyjącym na Węgrzech polskim boglarczykiem. Po wojnie powrócił do Polski, gdzie w swoim rodzinnym mieście ukończył szkołę średnią. Studiów w zakresie rzemiosł artystycznych dokonał prywatnie w Krakowie i Budapeszcie.

W 1956 roku ponownie przyjechał na Węgry aby poprosić o rękę poznanej w dzieciństwie w Füzesabony wybranki serca. Od 1957 roku nieprzerwanie mieszka w tej położonej niedaleko Egeru urokliwej miejscowości, której w ubiegłym roku został honorowym obywatelem. Udział w wystawach bierze systematycznie od 1960 roku, a prace jego oglądano między innymi w Budapeszcie, Przemyślu, Kaliszu, Zielonej Górze, Debreczynie, Kaposvár, Balatonboglár, Szombathely, Gyöngyös, Keszthely, Egerze, Helsingör, Bled, Tarnowie, Miskolcu, Bytomiu,

Targoviste. Swoją pracę traktuje jako służbę, szukając wspólnych momentów historii Polski i Węgier. Tak powstały: „Milecentenarium węgierskie”, „Portrety Polaków i Węgrów w walce o wolność 1848-49”, „Znaczące postacie tysiąclecia obydwu krajów”. Zdobył wiele nagród i odznaczeń państwowych.

Bardzo mile dopełnienie wernisażu stanowiło spotkanie egerskiej Polonii, poświęcone Konstytucji 3 Maja, podczas którego po części oficjalnej wydana została okolicznościowa kolacja.

(źródło: polonia.hu - b.)

Derenki emléktúra

A Felsőzsolcai Lengyel Kisebbségi Önkormányzat tagjai - 2008. május hónapban - a Somos Vendégház szervezésében, teljesítették a háromnapos Derenki emléktúrát. A szállás és az ellátás a Szlovákiai Jabloncán volt, s innen indultunk reggelente a környék bebarangolására. A jól sikerült program állomásai a következők voltak: Edelény, Andrásztanya, Derenk, Szádvár, Szögliget, Jablonca. Túrazetónk Dr. Rémiás Tibor volt, a környék és a téma jó ismerője, szakértője.

Derenken az általános iskola épületének felújítása befejeződött, rendben a tető, a falak kívül-belül lemeszelve. Ottjártunk után kezdik az állandó kiállítás telepítését, melynek ünnepélyes átadása az idei búcsún, július 20-án lesz. Az iskola környékének és a temetőnek a rend-

betétele - a Megyei LKÖ szervezésében, az Aggteleki Nemzeti Park munkatársainak segítségével - társadalmi munkában megtörtént.

Szögligeten nagyon érdekes volt Pista bácsi tájháza. Ő maga is ebben a házban született; sikerült eredeti formájában megőriznie a XX. században itt élő falusi emberek eszközeit, tárgyait, ruháit. Lendületes előadasmódjával és szakértelmével valósággal lenyűgözi az embert, s egyben feledhetetlenné teszi ezt a látogatást.

Andrásztanyán, *Safarcsik Tibor* vezetett végig bennünket a Derenki emlékházon, melynek anyaga javarészt saját gyűjtésének az eredménye. A megfáradt turistákat egy kis saját termésű borral kínálta, majd tangóharmonikáját aktivizálva dalra is fakasztott bennünket.

Ilyen tartalmas és sűrű programok után gyorsan elröpült a három nap. Nem baj, majd a búcsúban folytatjuk!

Fekete Dénes

Földszugárzásmérés,
táplálkozási tanácsadás
LANG ANNA EWA
radiesztéta és wellness tanácsadó

mob. 06 20 338 13 60
e-mail: lang.anna@enternet.hu
www.vital-products.net

Tudta-e, hogy ma a betegségek 70%-a
a táplálkozási szokásoknak és
földszugárzásoknak tulajdonítható?

Do dziś widzę ich twarze....

„Uspokaja mnie myśl, że dokumentuje to co tu się dzieje” – napisał w 1942 roku o getcie Emmanuel Ringelblum, historyk, żydowski działacz społeczny, założyciel podziemnego archiwum getta, tzw. Archiwum Ringelbluma.

Również inna osoba utrwaliła fragmenty życia w getcie warszawskim – niemiecki żołnierz Willy Georg, stacjonujący w Polsce. W lipcu 1942 usłyszał od swojego dowódcy zaskakujące słowa – „Ty byłeś przed wojną fotografem, weź kamerę i idź tam. Dziwne rzeczy dzieją się za tym murem”. Willy Georg zrobił na terenie getta wiele wstrząsających zdjęć. Został zatrzymany przez policję, patrolującą getto, odebrano mu kamerę i wiele filmów, jednak udało mu się ukryć 5 filmów, które przesłał do swojej rodziny w Monachium. Dzięki temu ocalała niepowtarzalna dokumentacja życia i śmierci na terenie warszawskiego getta.

Zdjęcia te możemy teraz oglądać w Muzeum Żydowskim przy budyńskiejskiej Synagodze (Dohány u. 2). Zorganizowano tu wystawę „A lázadás szabadsága” z okazji 65. rocznicy powstania w getcie warszawskim.

Gmina żydowska w Warszawie była drugą co do wielkości po nowojorskiej, na przedwojennej mapie. Liczba ludności żydowskiej wynosiła tu 350 tysięcy. Bez Nalewek, Żelaznej, Grzybowskiej, Nowolipki ... i innych ulic z żydowskimi sklepami, księgarniami, rzemieślnikami, nie wyobrażalny był krajobraz stolicy.

W 1940 roku na rozkaz L. Fischera, ówczesnego gubernatora miasta Warszawa, zaczęto budowę getta, oddzielnego murem od reszty miasta. Przesiedlono tu 360 tys. Żydów, a po przesiedleniu ludności żydowskiej z okolic podwarszawskich, liczba ta wzrosła do 500 tysięcy.

W 1942 rozpoczęto deportację ludności żydowskiej do obozów zagłady. Za dobrowolne stawienie się do wywozu na Placu Stawki, oczekiwano nagrody w postaci przydziału 3 kg chleba i 1 kg marmolady. Dla wielu umierających z głodu był to prawdziwy skarb. Nie wszyscy jednak zgadzali się na zagładę i bierność.

W 1943 roku Żydowska Organizacja Bojowa ŻOB wezwała Żydów w getcie warszawskim do walki. „Nie umierajcie dobrowolnie! Brońcie się sami!” pisano na ulotkach. Powstał hymn walczącego getta, napisany przez Mordechaja Gebirtiga – „Es brent Brider...”.

Nierówna walka, w której wiadomo było kto przegra, mimo wszystko nie była porażką, przywracała poczucie godności w tej beznadziejnej sytuacji; pokazano światu, że ze złem nie należy się zgadzać, poddawać się, bo chwilowo wydaje się silniejsze.

Wystawa przy Synagodze przedstawia również spokojne, normalne życie Żydów w przedwojennej Polsce. Piękne kobiety z pieskami, młodych ludzi na plaży, dzieci, handlarzy, studentów. Potem zaczyna się koszmar, koszmar kolczastego drutu, muru, głodu i upokorzenia.

Krytyk i pisarz Marcel Reich-Ranicki tak pisał o tym czasie: „niemieccy żołnierze przychodzili do getta oglądać egzotykę, tak jak do ZOO”.

Na wystawie interesujące jest nawiązanie historii powstania w getcie do następnego wybuchu buntu – Powstania Warszawskiego.

Ocalały zdjęcia Willy Georga, ocalały notatki i Archiwum Ringelbluma.

„Widzę do dziś ich twarze” brzmi napis w jednej z sal wystawowych. Patrzymy na te twarze, nie zapominamy o nich do dziś....

Krystyna Steffens

Pojmani przez SS Żydzi w trakcie powstania w getcie warszawskim

Renowacji polskiej kwatery cmentarza Rákoskeresztúr

W dniach 22 i 23 maja z wizytą roboczą na Węgrzech przebywał Andrzej Przewoźnik, Sekretarz Generalny Rady Ochrony Walk i Męczeństwa. Program wizyty przewidywał między innymi omówienie spraw dotyczących renowacji polskiej kwatery cmentarza Rákoskeresztúr, która zaplanowana została na rok bieżący.

W dniu 22 maja w siedzibie Ogólnokrajowego Samorządu Mniejszości Polskiej w obecności kierownika Wydziału Konsularnego Ambasady RP w Budapeszcie, Marcina Sokołowskiego minister Andrzej Przewoźnik spotkał się z przedstawicielami rodzin osób cywilnych pochowanych na polskiej kwaterze, która w początkowym zamyśle nie rozgraniczała pochówków wojskowych i cywilnych. Obecnie zgodnie z wymogami określonymi w Konwencji Genewskiej, konieczna jest zmiana statusu kwatery, tak więc kilka grobów musi być

przemieszczonych. W związku z tym zaistniała konieczność ekshumacji prochów spoczywających tam osób cywilnych. W niedługim czasie cmentarz ten, jak również groby w Egerze i Budapeszcie na mocy porozumień polsko-węgierskich objęte zostaną opieką państwa węgierskiego.

Organizatorem czwartkowego spotkania był Konsul RP w Budapeszcie, a uczestniczyła w nim również przewodnicząca OSMP, SSMP oraz prezes Polskiego Stowarzyszenia Kulturalnego im. J. Bema na Węgrzech, które to zgodnie z obowiązującymi protokołami zawartymi z dyrektorem tutejszych cmentarzy komunalnych w imieniu Polonii jest prawowitym dzierżawcą kwatery nr 43 cmentarza w Rákoskeresztúr.

Pozostawiono, iż należy czynić starania aby na tym cmentarzu obok kwatery wojskowej w niedługim czasie została urzędowo wytyczona polska kwatera cywilna. (red.)

W poszukiwaniu skarbów... część 3

Dnia 19 marca 1944 roku na Węgry wkrócili Niemcy.

Hitlerowcy szybko przystąpili do akcji. Wkrótce Kościół Polski i Dom Polski stał się miejscem ich szczególnego zainteresowania – nie tylko Wehrmacht, także i gestapo. I stało się najgorsze. Pewnego dnia Niemcy otoczyli kościół wraz ze schroniskiem, przeprowadzili natychmiastową rewizję i niestety natrafili na zakopane walizy z dynamitem na terenie przykościelnym. Czy doszło do zdrady? – Są takie przypuszczenia, ale nie ma na to żadnych dowodów. A może zwyciężył zwykły ludzki strach?

Niemcy czekali na wszystkie Siostry Elżbietanki – brakowało tylko *Scholastyki* i *Aleksandry*. Pani *Edyta Molnár* pamięta ten dzień bardzo wyraźnie. Zaszła do nich tego dnia siostra *Scholastyka*, była bardzo zdenerwowana. Wspomniała rodzicom *Edyty*, że kiedy wysiadła z tramwaju podbiegła do niej pewna kobieta, z pochodzenia Niemka i uprzedziła o obecności Niemców na terenie plebanii. Zresztą sama siostra wkrótce zobaczyła widoczne z daleka pojazdy hitlerowców. Postanowiła wtedy odwiedzić mieszkającą w pobliżu rodzinę *Gliszczyńskich*.

Siostra *Scholastyka* była w rozterce. Walczyła z własnymi obawami, strachem a potrzebą solidarności z bliskimi jej siostrami, które potrzebowały być może pomocy. W końcu podjęła decyzję... pożegnała się z wszystkimi i oddała w kierunku kościoła.

Był też inny świadek wydarzeń: wychodząca ze schroniska pewna kobieta, *Wawrzyniakowa*, która zaobserwowała nadjeżdżający samochód gestapo a po jakimś czasie wychodzące dwie siostry, w tym przełożoną. Niemcy nieśli jakieś walizy... Jak się później dowiedziała – siostry po dwóch dniach zwolniono z aresztu, ale groziło im wtedy wielkie niebezpieczeństwo. Zapadł na nie wyrok śmierci – skazano je na rozstrzelanie, ale wyroku na szczęście nie wykonano... Podobno prowadzący śledztwo był z pochodzenia wieśniakiem i katolikiem. Miał oświadczyć siostrą: „Nie zrobię wam żadnej krzywdy. Gdyby kto inny był na moim miejscu, dwóch dni byście nie przeżyły, bo ilość materiałów wybuchowych u was przechowywanych wystarczyłaby

Półowa lat 30-tych, grupa harcerek przy Kościele Polskim. Od lewej siedzą siostry Zenona, Aleksandra i Aquina. Druga od prawej stoi Maria Búzasiné z Mielnickich, siostra Julii Kozierowskiej (tu w wieku ok. 10 lat w stroju ludowym). Pierwsza z prawej stoi Hanna Lipień, matka Magdolny Vargi, Hela Lipień stoi w środku (piąta z lewej). Zdjęcie ze zbiorów Magdolny Vargi

do wysadzenia wszystkich mostów w Budapeszcie. Ale jeśli jeszcze raz coś u was znajdziemy, będzie to wasz koniec". Siostry to ocalenie uznały za cud.

A siostra *Aleksandra*? Gdzie wtedy przebywała? Wszystko wskazuje na to, że ją w porę uprzedzono. Miała niebywale kontakty, w tym w sferach arystokracji i umiała te znajomości z wielkim talentem wykorzystywać. Pani *Róża* pisze dalej w liście: „Dla naszej Rodziny siostra

Aleksandra (była) najcenniejsza. Ona spowodowała, że po deportowaniu wszystkich aresztowanych przez gestapo Polaków – nasz Ojciec nie został deportowany, a wrócił do domu. Siostra *Aleksandra* miała tzw. „chody”, związane z Jej profesją – za co byliśmy Jej bardzo wdzięczni.”

A więc doszło do kolejnego aresztowania, w ten sam dzień jak na plebanii! Podobno gestapo przyjechało do rodziny Łopatów z nakazem wydania tych waliz i wtedy aresztowali ojca rodziny – *Andrzeja Łopatę*. Ale na tym nie koniec! Podczas rewizji na terenie plebanii i odkryciu podziemnej skrytki, zmusili *Antoniego Kruczyńskiego* do wykopywania waliz i oczywiście zaaresztowano go. Przebywał tak jak wielu innych na budzącej strach ulicy Fő, gdzie znajdowało się więzienie gestapo. Przebywał tam jakiś czas i *Andrzej Łopata* a także jak napisała pani *Róża* – wspinały człowiek, ksiądz franciszkanin, *Piotr Wilk-Witostawski*, który po jakimś czasie wywieziony z tego miejsca zginął w obozie śmierci w Mauthausen.

A co się stało z walizami, o których wspominała pani *Edyta Molnár*? W tym wypadku wszystko ułożyło się pomyślnie. Przybyli po nie tajemniczy nieznajomi – wydobyli je, odebrali i wywieźli w nieznanym kierunku. Tylko tyle jest wiadome, że trafiły w odpowiednie ręce. A co w nich było naprawdę? Na to pytanie nie jest łatwo odpowiedzieć...

Narcyza Angyal
(ciąg dalszy nastąpi)

2 lipca Julia Kozierowska kończy 85 lat

Chciał być sławny jak Dąbrowski

Po ewakuacji z Węgier Legionu Polskiego, pod koniec 1849 roku, powstała lista oficerów, „ulożona podług starszeństwa przez komisję na ten cel wyznaczoną”. Zaczynała się od zasłużonych dla rządu powstańczego generałów Józefa Wysockiego i Jerzego Bułharyna, a wśród kawalerzystów wpisano porucznika Hipolita Kuczyńskiego.

Na Węgry na czele ochotników

Nie wiadomo, czy rzeczywiście służbę wojskową zaczynał w armii rosyjskiej, natomiast biografowie ustalili, że urodzony na Mazowszu ziemianin Kuczyński przez kilka lat mieszkał również w Paryżu. Wiadomo o jego spotkaniach z towarzyszącymi i przyjaciółmi z samym Adamem Mickiewiczem. Nie mamy wiedzy, czy poeta namówił go do powrotu do kraju, wyznaczając jakieś zadanie – czy sam wpadł na pomysł włączenia się do Wiosny Ludów.

Ambitny od urodzenia, wygadany i posiadający dar przekonywania słuchaczy, decyduje się w Krakowie zorganizować oddział i zostać jego dowódcą. W czerwcu 1849 roku w stronę granicy rusza na czele 84 ochotników, w większości studentów krakowskiego uniwersytetu. Służy najpierw pod rozkazami generała majora Görgeya, a później w Legionie Polskim. Nie ma szczęścia w walce, bo w jednej z potyczek jego ochotników rozbijają Kozacy, a sam dowódca niemal cudem ratuje głowę...

Brakło mu tylko majątku wielkiego

„Szarlatan, kręcieli biczów z piasku, entuzjasta, człowiek serca najlepszego. Nikt, tak jak on, kierować się w świecie nie umiał i trudno, ażeby się kto z gotowością większą drugim na usługi oddawał – tymi zdaniem swego współtowarzysza broni z czasów węgierskiej rewolucji roku 1849 oceni Zygmunt Miłkowski powieściopisarz (znany jako Tomasz Teodor Jez) publicysta, działacz polityczny, a nawet organizator zagranicznej pomocy wojskowej dla powstańców w 1863 roku. – I skomentuje w pamiętnikach – nie bez szczypty zazdrości – że Hipolitowi Kuczyńskiemu „brakło tylko majątku wielkiego, ażeby go otaczały tłumy wielbicieli [bo] wielkim panem umiałby być znakomicie...”

Projekty i pomysły Kuczyńskiego, który po przejściu na islam nazywał się Iskander Beyem, zaskakiwały każdego. Nie wiadomo, czy śmiać się z nadmiernej ambicji czy współczuć, że bez doświadczenia czy wykształcenia wojskowego wierzy w pokonanie Rosji jako wódz naczelny armii, złożonej – jak opowiadał – z dziesięciu tysięcy ludzi legionu żydowskiego, stu tysięcy Polaków i dwustu tysięcy Arabów.

Pytany o zmobilizowanie Żydów zastanawiał się poleceniem, wydanym mu podobno przez Mickiewicza. Pomiędzy Arabów zamierzał „wejść w

białym burnusie i zawołać, a oni – przekonywał słuchaczy – miotną się, jak wicher pustynny i nie oprą aż w Petersburgu...”

„Fantazja przekraczała wszelkie granice...”

Pisząc o Hipolicie Kuczyńskim dotarł Lesław M. Bartelski do różnych relacji i spróbował go sportretować. „Spalony na twarzy jak Arab, mały, czupurny, nieustannie deklamujący jakby znajdował się na scenie – tak przedstawia porucznika, gdy był – jako pułkownik – w służbie tureckiej. „Jego fantazja przekraczała wszelkie granice, ze słów ich (bo „pułkownikowi” towarzyszył liliński) wynikało, że nie było waleczniejszych ludzi w armii tureckiej. Zamiast dymu z fajek mogło się wydawać, że w pokoju czuć zapach bitewnego prochu. Słychać tętent koni, łopot sztandarów i jęk rannych...”

Na tę fantazję i tupet dali się nabrać tureccy dowódcy z otoczenia sułtana i pewnego dnia zlecono Kuczyńskiemu budowę fortyfikacji pod Szumłą. „Żał mi się biedaka zrobiło, bo o zadaniu nie miał najmniejszego pojęcia – oceni poproszony o pomoc Zygmunt Miłkowski – i pod imieniem jego redutę zbudowałem. [...] Za jego szarlatanizmem przemawiały okoliczności łagodzące, mianowicie zaś; niepoczytalność. Napomógł się w obcowaniu z towarzyszącymi doktryną o natchnieniu i w nim szukał sposobu na usypianie reduty...”

Brak umiejętności nie zachwiał jednak pewnością siebie i w czasie narady „jął wymieniać, gestykulując zamasyżowane rodzaje szarłatów, jakie by usypać należało. Palcem wskazywał w tę i w ową stronę i rzucał wyrazy bez ładu i sensu, mieszając nazwy rodzajów z nazwami części, z jakich się rodzaj każdej fortyfikacji składa. Z ust mu padały: reduta, ogon jaskółczy, parapet, kawaler, etc. etc...”

Obecnemu na naradzie u Mustafy Paszy Miłkowskiemu robi się gorąco. Odchodzi na stronę, aby – jak wyzna w pamiętniku – „obecnością swoją nie świadczyć niedorzecznościom z ust Kuczyńskiego płynącym”. Pewnego dnia Turcy zorientują się jednak, że „niedorzeczności słowne”, wypowiedziane przez Iskandera Beya, poprzedzają błędy w czasie kierowanych przez niego prac fortyfikacyjnych – i Hipolit Kuczyński zostanie zdymisjonowany. Ale na krótko. Wróci do armii, do sztabu Omera Paszy i umrze w roku 1858, po otrzymaniu ciężkiej rany podczas walk pod Bagdadem.

Uważał Mickiewicza za ojca duchowego

Wśród wielu, najczęściej słusznych uwag krytycznych pod adresem Kuczyńskiego – Iskander Beya nie ma bodaj jednego złego słowa o jego niewłaściwym zachowaniu się w stosunku do

Adam Mickiewicz z Sadykiem Paszą w Turcji.
Akwarela Juliusza Kossaka 1890

Adama Mickiewicza. Od czasu spotkania poety we Francji, podziwiał go i uważał za swego ojca duchowego. W każdej chwili mógł deklamować „Ode do młodości” czy fragmenty „Pana Tadeusza”. Nazywał go „największym poetą, politykiem i strategiem”.

Był obok niego w ostatnich godzinach życia – Zgasła nam ta pochodnia życia, co oświecała drogę do Polski – wyszeptał ze łzami, gdy Mickiewicz pokonała cholera i zamknął oczy.

Jeszcze przed pogrzebem zdecydował się powiadomić pozostającego w służbie tureckiej innego polskiego pisarza i poetę – generała Michała Czajkowskiego (znanego jako Sadyk Pasza), kierując do niego „słów kilka pod wpływem najsłodszej uczucia, jakiego tylko człowiek doznać może, bo po stracie tego co było najsłodsze i najszlachetniejszym i najwyższym w naszym narodzie: Adama Mickiewicza, który nocy wczorajszej o godzinie 9-tej umarł na cholere. Piszę w całej szczerości – informował – bo taka była wola jego za życia. Wśród przykrości, jakie Jenerał w szczytnym swoim zawodzie dziś napotyka, wiem, że wiadomość ta będzie dla Jenerala ciosem strasliwym, bo Jenerał stracił najlepszego przyjaciela i najznamienitszy filar Twoich zamiarów: ale Szanowny Jenerale, trzeba z całą mocą wytrwać do końca. Jutro jadę do Egiptu, a za trzy miesiące wracam tu nazad i serdecznie przystąpię do pracy; tymczasem miło mi jest donieść Jenerałowi, iż mój wódz naczelny Menekki Achmed Pasza mówił z Seraskierem o Jenerale i znalazł go doskonale dla Jenerala usposobionym i poparł Jenerala całą swoją powagą, jaką ma tutaj u sułtana. [...] Łączę wyraz mojego osobistego szacunku i proszę niech Jenerał ufa mojej szczerości...”

Stanisław M. Jankowski

Dąbrowski nyomába akart lépni

1849 végén, miután kivonták Magyarországról a Lengyel Légiót, készült egy lista a tisztekről „rangidő szerinti sorrendben az ezen célra létrehozott bizottmány által”. A magyar forradalmi kormány számára nagy szolgálatokat teljesítő Józef Wysocki és Jerzy Bulharyn tábornokokkal kezdődött; a huszártisztek közt szerepel Hyppolit Kuczyński hadnagy.

Önkéntesekkel magyar földre

Nem tudni, valóban az orosz hadseregben kezdte-e a tényleges katonai szolgálatot, az életrajzírók azonban megállapították, hogy a mazowiei születésű Kuczyński földbirtokos néhány éven át Párizsban is élt. Ismerjük a towianistákhoz, és máshoz Adam Mickiewiczhez fűződő kapcsolatát.

Jan Henryk Dąbrowski tábornok légiónok élén.
Juliusz Kossak akvarelje

Nem tudni, a nagy költő beszélt-e rá a hazatérésre, valamilyen feladatot adva neki, vagy saját ötlete volt, hogy a Népek Tavaszához csatlakozzék.

A születésétől becsvágyó, jóbeszédű, hallgatón meggyőzőni képes ember Krakóban szervez egy sereg és az élére áll. 1849 júniusában indul a határ felé 84, fáként a krakkói egyetemről származó önkéntes, diák élén. Előbb Görgey parancsnoksága alatt harcol, később a Lengyel Légióban. A harcban nincs szerencséje, mert egy összecsapásban önkénteseit szétverik a kozákok, maga a parancsnok alighogy ép bórral megússza...

Csak a nagy vagyon hiányzott

„Sarlátán, légvárak építője, érzelmi ember, a legjobb szívű. Senki a világon nem tudott úgy

irányítani és nehéz volna olyat találni, aki nála nagyobb készséggel kiszolgálja másokat” – így emlékezik rá az 1849-es magyar szabadságharcban fegyvertársa, Zygmunt Milkowski regényíró (akit Tomasz Teodor Jez álnéven ismerünk), publicista, politikus, az 1863-as felkelés idején nyugati, hadi segítség szervezője. Emlékirataiban hozzáteszi, hogy Hyppolit Kuczyńskinak „csak a nagy vagyon hiányzott, hogy imádó tömegek vegyék körül, nagyszerűen tudott volna nagyúr lenni...”

Kuczyński mindenkit meglepett az ötleteivel – miután áttért az iszlámra, Iszkender Bejnek hívták. Nem tudjuk, nevéssünk-e vagy sírjunk, hogy megfelelő katonai iskolázottság híján abban hisz, miszerint legyőzi Oroszországot egy hadsereg fővezéréként, amely – mint mondja – egy tízezres zsidó légióból, százezer lengyelből és kétszázezer arabból áll.

Amikor a mozgósításról kérdezték, egy állítólag Mickiewicz által adott utasításra hivatkozott: az arabok között „fehér burnuszban jelenik meg és hívja őket, azok pedig fölkeré-kednek, mint a pusztabeli homokvihar és meg sem állnak Pétervárig...” – így győzködté hallgatóit.

„Fantáziája nem ismert határokat...”

Hyppolit Kuczyńskiról írva Lesław M. Bartelski különböző leírásokhoz jutott hozzá és megkísérelte összegezni őket. „Kis, arabosan égett arcú, erős hajú, állandóan úgy beszél, mintha színpadon volna” – írja le a hadnagyot, aki ezredesként állt török szolgálatban. „Fantáziája nem ismert határokat, szaviból áradt, hogy a török hadseregben nincs nála nagyobb harcos. Pipafüst helyett úgy rémlett, hogy a szobában puszkapor szaga érzik. Lovak dobogását, zászlók csattogását és sebesültek jajgását hallani...”

Ez a fantázia és érzék hatott a szultán körüli szolgálattevő tisztekre, akik egy nap megbízták Kuczyńskit a Sumen (ma Bulgária – a szerk.) alatti erődítmények építésével. „Sajnálom szejgényt, mert a feladatról semmiféle fogalma sem volt” – emlékszik a segítségül hívott Zygmunt Milkowski – „és az ő neve alatt felépítem az erődítményt. /.../ Sarlátánizmusa mellett az volt a

magyarázat, hogy nem volt tudatában a dolgoknak. Magába szívta a towianisták doktrínáját az ihletről és ebben kereste a helyőrség megerősítésének módját is...”

A tudás hiánya azonban nem zavarta a magabiztosságát és a tanácskozás alatt „magyarázott, lendülettel gesztikulálva mutatta a sáncokat, amelyeket építeni kell. Mutogatott hol erre, hol arra, kifejezéseket hajgált értelem nélkül, összekeverve az egyes részek elnevezését a módszerrel, ahogyan építik. Szájából áradt a helyőrség, a fecskefarak, a parapet, a lovasság, stb...”

A Musztafa pasánál tartott megbeszélésen Milkowski megjázza. Félre is vonul, hogy – mint emlékiratában írja – „saját jelenlétemmel ne tanúsítsam a Kuczyński szájából eredő butaságokat”. A törökök végülis rájönnek, hogy az Iszkender bej által mondott „szóbeli tévesztések” meglehetősen az általa végzett erődítési munkálatok gondjait – és Hyppolit Kuczyńskit nyugállományba helyezik. Rövid időre. Visszatér a hadseregbe, Omer Pasa stábjába és 1858-ban hal meg az arabok elleni harcok közben Bagdad mellett, súlyos sebesülésben.

Mickiewicz a lelki apa

A Kuczyński-Iszkender bej illető, valóban kritikai értékű szavak mellett egyetlen rossz szó sem szól az Adam Mickiewiczhez fűződő viszonyáról. Attól kezdve, hogy Franciaországban találkozott vele, csodálta és lelki apjának tartotta. Bármely pillanatban idézte az „Óda az ifúsághoz” vagy a „Pan Tadeus” sorait. A „legnagyobb költőnek, politikusnak és stratégának” nevezte. Mellette volt utolsó a ráiban. „Kihűnt az élet fátyla, amely a Lengyelhonba vezető utat világította meg” – mondta könnyekkel a szemében, amikor Mickiewicz a kolerától legyőzve elaludt.

Még a temetés előtt úgy döntött, hogy egy másik lengyel író-költőt, az ugyancsak török szolgálatban álló Michał Czajkowski tábornokot (aki Szadik pasaként ismert), értesíti. Hozzá fordult „olyan szavakkal, melyek a legmélyebb fájdalomból erednek, amilyet csak ismerhet ember, mert a nemzetünkben legnemesebb és legmagasabb elvesztéséről szól: Adam Mickiewicz tegnap este 9-kor kolerában meghalt. Ezt nagy őszinteséggel írom” – tájékoztat – „mert ez volt életében az akarata. A különféle gondok közt, amelyeket Tábornok úr a napi életben talált, tudom, hogy ez a hír mélyen lesújtó lesz, miután Tábornok úr a legjobb barátját és szándékainak támaszát veszíti el: de Tábornok úrnak mindvégig ki kell tartania. Holnap Egyiptomba utazom, három hónap múlva térek vissza és munkába álllok; most örvendek tudomására hozni, hogy az én fővezérem, Menekli Ahmed pasa beszélt a Szeraszkierral a Tábornok úrról és Ön iránt elragadottnak látta és támogatta teljes tekintélyével, amivel bír a szultán előtt. /.../

Tiszteletteljes üdvözlémet küldöm és kérem Tábornok urat, higggyen őszinteségemben...”

Adam Mickiewicz a halálos ágyán

A műfordítás legyen elegáns

Szenyán Erzsébet többhoni kultúrája

Szenyán Erzsébet – a barátai számára Erzi – sok éve már élenjáró alak a magyar műfordítói világban, különösen abban a szeletében, ahol magyarul hangzik a lengyel szó.

Szenyán Erzsébet – A hetvenes évek második felében a budapesti Lengyel Tájékoztató és Kulturális Központban (a mai Lengyel Intézet elődjében) dolgozott. A Krakkóból érkező *Tadeusz Nowak* irodalmi estjét tartottuk. Az, akinek a találkozón tolmácsolnia kellett volna, valamiért nem tudott eljönni és kénytelen voltam helyettesíteni. A lengyelt akkor már ismerem valamelyest, az orosz nyelv segített – mert orosz szakot végeztem – és persze, segítségemre volt a szlovák is, amely nekem anyanyelvem; de azért elképzelhető, miként éreztem magam *Nowak* mellett, aki gyönyörű, hosszú mondatokat használt. Az esten jelen volt az összes lengyeles, köztük az ismert műfordító, *Kerényi Grácia*, aki percenként kijavított. Azt hittem, meghalok. Végül *Zosia* – *Nowak* felesége – felkiáltott: „*Tadek, könyörülj meg a kislányon, fogalmazz rövidebben!*” A hallgatóság soraiban ült *Gimes Romána*, az Európa Könyvkiadó szerkesztője, aki rávezetett az irodalmi műfordítások útjára, mert így szólt: „*láttam, hogy gondjaid voltak az előző fordításával, de szépen beszélsz magyarul!*”

Konrad SutarSKI – Hogyan áll tehát Ön a szlovák és a magyar nyelvvel? Mindkettő anyanyelve?

Sz. E. – A magyart később tanultam. Tehát valamiként az agy szintjén van, számomra az értelem nyelve, a szlovák mélyebben, hogy úgy mondjam, a gyomor környékén ül.

K. S. – Igen korán, a hetvenes évek végén bízta meg az Európa Kiadó azzal, hogy fordítsa magyarra *Jan Chryzostom Pasek* Emlékiratait (Pamiętniki). Ez pedig régi, tizenhetedik századi barokk nyelv. Önnek pedig akkoriban még nem volt túl sok tapasztalata.

Sz. E. – Valóban nem. Úgy voltam, mint a kisgyerek, aki nem veszi észre a szakadékok. Ösztönösen fordítottam.

K. S. – Milyen mértékben alkalmazta a régi magyar nyelvet és mennyire volt szükséges a stilizálás?

Sz. E. – Ez majdnem filozófiai kérdés. Ma nem lehet tizenhetedik századi nyelvet használni. Nagyon érthetetlen volna. Ezért a fordítás stilizálás lett. Igen óvatosan archaizáltam, körülbelül úgy, mintha például a lengyelben a már rég kihullott régműtát használnám. Régisítem a szöveget a *Pasek* által használt latin kifejezésekkel, makarónizmusokkal is, vigyázva, nehogy elfedjék a lényegét. Az emlékiratok végülis nem okoztak túl nagy gondot, hiszen támaszként szolgált – mint említettem – a szlovák

és az orosz nyelv. Ritkán kellett szótárhoz fordulnom.

K. S. – Nem ez volt az egyetlen találkozási régies nyelvvel, hiszen lefordította a „*Báthori István emlékeztető*”-t (*Batoriada*), 2002-ben pedig *Jan Potocki* „*Parádéja*”-t (*Parady*), aki szinte egykorú *Pasek*kel.

Sz. E. – És csináltam a nemrég elhunyt költő, *Bella István* számára az *Adam Mickiewicz*-féle „*Ősök*” (*Dziady*) filológiai fordítását.

K. S. – ...habár, *Bella* igen tisztességesen tájékozódott a lengyel nyelvben!

Sz. E. – Igen, de azt mondta, hogy *Mickiewicz* nyelve túl gazdag ahhoz, hogy nyersfordítás nélkül boldogulhasson vele. Megcsináltam számára az egész mű fordítását. A nyolcvanas években fordítottam a könyvsorozatot, „*Báthori István emlékeztető*” címen, amelyben – mások közt – *Julian Ursyn Niemcewicz* klasszikus szövegei szerepeltek. Mindenik közül *Pasek* volt számomra a legkönnyebb, legegyszerűbb.

K. S. – Igen tartós kapcsolatba egymásután a 20. század második felének három nagyszerű prózaírójával került, ők: *Tadeusz Nowak*, *Ryszard Kapuściński* és *Feliks Netz*.

Sz. E. – Amikor *Tadeusz Nowak*ot megismertem, már két regénye létezett magyarul, a jólismert *Fejér Irén* fordította őket. *Tadeusz* mégis megkért, hogy a következő könyvét én fordítsam. Persze, erre nem azon, az említett első esten került sor, hanem vagy két évvel később, miután már néhány más szerző művét fordítottam és a munkáimról jó kritikák jelentek meg. Próba-fordítást készítettem számára a „*Profétá*”-ból

(*Prorok*), amely elfogadtatott, így tehát lefordítottam az egész könyvet. Aztán jött a „*Wniebogłosy*”. Valamint a versei, amelyekből filológiai fordítást csináltam *Nagy László* számára...

K. S. – ... aki *Nowak* magyar alteregója – életrajzát, gondolkodásmódját és költői kifejezőmódját illetően.

Sz. E. – *Tadeusz*-sal barátságot kötöttünk. Hol egyedül, hol feleségével, *Zosiával* együtt érkezett hozzánk Budapestre, néha egymásfél hónapra, valamint a zamárdi nyaralónkba.

K. S. – Milyen volt őt fordítani? Hiszen a szövegek nyelvezete igen gazdag, színes, ugyanakkor kötődnek a földhöz, a faluhoz.

Sz. E. – Az én származásom a *Nowak*éhoz hasonló. Mindketten falun nevelkedtünk. Ezért *Nowak* nyelve számomra közeli, természetes. Nem kellett magyarul stilizálnom.

K. S. – Térjünk most *Kapuścińskira*. Azok a fordítások hogyan indultak?

Sz. E. – 86-ban *Kapuściński* afrikai riportútjain készült fotóiból nyílt kiállítás a budapesti Eötvös Klubban. Én tolmácsoltam a vernissz-százson, és ugyanebben az időben kaptam meg fordításra – *Kovács István* közvetítésével, aki már korábban ismerte *Kapuścińskit* – a *Lapidarium* részleteit. Röviddel később készítettem „*A birodalom*” (*Imperium*) fordítását.

K. S. – Végeredményben *Kapuściński* könyvei magyarul már akkor kezdtek megjelenni, amikor Ön még *Nowak* szövegeivel foglalkozott, hiszen a „*Wniebogłosy*” 1987-ben jelent meg.

Sz. E. – 1990 előtt fordításirodalommal valójában csak egyetlen intézmény foglalkozott, az Európa Kiadó. Ők javasolták *Nowak* prózáját, egy saját maguk által – kissé esetlegesen – felállított kiadói terv szerint. *Kapuściński* esetében épp ellenkezőleg ment. Ő maga választott fordítójaül és javasolt a Kiadónak. „*A birodalom*” után kizárólagosan rám ruházta művei magyarra fordításának jogát. Végülis tizenegy könyv jelent meg. Köztük az „*Eben*” (*Heban*), „*A riporter önarcképe*” (*Autoportret reportera*), a *Lapidarium* összes kötete (I–VI.), idén pedig az „*Utazások Hérodotoszra*” (*Podróże z Herodotem*).

K. S. – Milyen különbséget lát az egész világon utazó *Kapuściński* és a lengyel valóság közepén ülő *Nowak* nyelvi megjelenítése és képzeletvilága között?

Sz. E. – *Kapuściński* nyelve látszólag sokkal egyszerűbb, ugyanakkor képes ábrázolni az ember Istenhez, vagy a másik emberhez fűződő viszonyának drámáját – függetlenül attól, milyen földön, melyik földrészen élnek ezek az emberek. Itt persze nem az irodalmi műfaj értelmében vett drámáról van szó, hanem a szemmel láthatónak pszichológikus elmélyítéséről.

K. S. - *Ha magyarul olvassák Nowakot és Kapuściński, megérezhető-e, hogy ez ugyanaz a fordító, ugyanaz a stílus?*

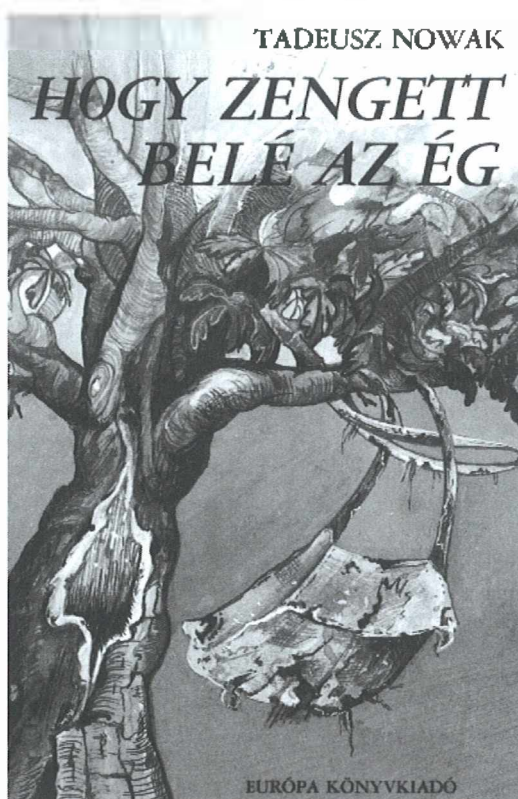
Sz. E.- Isten őrizze! Személyesen ismervén a szerzőket, a fordítási munka közben hallom, mintha a szöveget ők maguk olvasnák fel. Tadeusz Nowak és Ryszard Kapuściński pedig két, teljesen más személyiség volt. Ezért én is másként hallottam a hangjukat és magyarul is két, egészen más stílusról volt szó. Azért használok a múlt időt, mert sajnos, Tadeusz már 1991 óta nincs köztünk, Ryszard pedig tavaly halt meg. A stilisztikai különbségek tölem felismerhetők más lengyel íróknál is, márpedig volt néhány. Mást volt Grzymkowski háborús, szigorú prózája „A sötét folyóban” (Ciemna rzeka), amely az első regény - régen, 1977-ben bíztak meg vele - és más Janusz Korczak könyvében, „A gyermek joga a tiszteletre” (Prawo dziecka do szacunku), amely pszichológiailag egészen más alapokra épített, melegséggel teli, hiszen olyan ember írta, aki egész életét a gyermekek nevelésének szentelte és a II. világháború alatt életét is adta értük. A szerzők közt vannak persze más különbségek is, kezdve az alakok nevétől a cselekmény helyszínén át a szokásvilágig. A stilisztikai másság mellett igen fontos a műfordításnál a szemléesség is. Nem lehet a fordítás szavait és mondatait kényszeríteni, hogy az eredeti nyelvi szépsége és szelleme szerint rendeződjének. Hiszen minden nyelv struktúrája - a konstrukciója - és a filozófiája más, mint a többi nyelv analóg vonásai. A műfordítás szavai, mondatai nem lehetnek nyögvenyelősek. Még a hosszú mondatoknak is logikusan kell épülniük és nyelvtanilag összeállniuk. A magyar szöveg ezért hát olyan mértékben tud megfelelni a lengyel eredetinek, amennyire természetes és normális a magyar hangzása. Ezt én úgy hívom, hogy a műfordítás legyen elegáns.

K. S. - *Itt a harmadik, korábban említett író, akinek regényeivel Ön az utóbbi években foglalkozik - ez Feliks Netz. 2006-ban jelent meg Budapesten a „Halottak napján született” (Urodzony w Święto Zmarłych), nemrég új könyvként a „Disharmonia coelestis”.*

Sz. E.- A „Pont” kiadó pedig a szerző újabb művét jelenteti meg. Netz esetében elbűvöl, hogy ő nemcsak író, de műfordító is.

K. S. - *Felsősziléziában él, a területen számos kultúra közös: lengyel, német és bizonyos mértékig cseh.*

Sz. E.- A „Halottak napján született” című művében Netz nyolc nyelvet használ, mert az alapvetően lengyel szövegen belül vannak német, orosz, ukrán, magyar, spanyol, angol, valamint cseh beszűrődések, miközben az író soha nem engedti, hogy idegennyelvű kiadásokban ezeket a megjelenés nyelvén magyarazzák. Nem volt tehát alkalmazható az a megoldás, ami Pásek latinjánál, ahol jegyzeteket alkalmazhattam. Ugyanakkor a könyvben vannak irodalmi utalások, többek közt Puskinra, akinek műveit Netz lengyelre fordította. A „Halottak napján...” tehát inyceneknek való írás. Ugyanakkor, bár Lengyelországban történik, valamiként az én ifjúságomnak s a későbbi időknek, a

Tadeusz Nowak könyve Szenyán Erzsébet fordításában; a borító Olga Bloch munkája

Szolidaritás idejének leírása is. Ez a könyv igazán magasrendű irodalom.

K. S. - *Netz tehát a harmadik író, akihez Ön érzelmileg kötődik?*

Sz. E.- Szinte háromgyermekes anyává váltam. K. S. - *Beszéljünk a három emberről, ne úgy, mint az Ön által magyarított művek szerzőiről, hanem személyekről, akikkel Ön közelebbi kapcsolatba került, talán barátságot kötött.*

Sz. E.- Tadeusz Nowak mintha bátyám lett volna, mintha ugyanabból a faluból származnánk s ezért hasonló a gondolkodásunk. Nem tudom, van-e valaki, akivel ennyire közeli kapcsolatba kerültem. Miközben pedig az írásait fordítottam, többet tudtam meg róla, mint a saját anyja, a felesége. Beszélgetéseink közben kiéreztem még azt is, ami nem hangzott el. Valamiként röntgenkészülék voltam.

K. S. - *A prózáira Nowakot kiegészítette a költő Nowak. És itt még inkább feltárta önmagát.*

Sz. E.- Igen. Enje a költészetében még megfoghatóbbá vált. Vele szemben Ryszard Kapuściński nem tárulkozott fel ennyire. Egy kissé talán a „Lapidarium”-ban és hasonlóképpen csak a versekben, mert érdemes megjegyeznünk, hogy a világhírű riportok írója - s ez kevéssé ismert - jó verseket írt. Kapuściński a „Lapidarium” hatodik, utolsó kötetében leírja, milyennek kell a jó riportnernek lennie. Szürke, észrevehetetlen alaknak, csupán közvetítőnek kell maradnia. Csak az „Utazások Herodotosszal” lapjain kezdte gyermekkorát említeni, fiatal éveit, saját gyengeségeit. Ezt a könyvet már hetvenévesen írta. Saját életének összegzése: nagyon emberi és szép. Ezért szeretem. Szerzőjük finom, érzékeny ember volt, de még-

sem kerültünk olyan meghitt, közeli viszonyba, mint Tadeusz Nowakkal.

K. S. - *És Feliks Netz?*

Sz. E.- Őt ismerem a legkevésbé, habár sokat beszélgettünk. Ezek azonban - többnyire telefonon, vagy elektronikus postán át - alapvetően irodalmi, fordítási kérdésekről szólnak. Tehát nem ismerem őt úgy, ahogy Nowakot és Kapuściński, de érzem és értem őt, az író. Ez neki s az én több-honi kultúrámnak köszönhető.

K. S. - *A nyolcvanas évek Lengyelországban politikailag igen nehezek, nem kevésbé Magyarország és egész Közép-Kelet Európa számára. A kedvezőtlen körülmények között lett Ön vezető műfordítóvá és a lengyel kultúra értékeinek népszerűsítőjévé, valamint, Kerényi Grácia halála után a magyar földalatti demokrata mozgalom szamizdatjainak fontos fordítójává, amely munka a lengyel földalatti tevékenységhez fűző kapcsolatot jelentette. Tolla miként küzdött nemzeteink függetlenségi törekvései javára?*

Sz. E.- A Lengyel Kultúrában dolgozván nagyon sok emberrel volt kapcsolatom, a földalattiakkal is.

Miután pedig akkor már fordítóként elismerést szereztem, ismervén politikai meggyőződésemet, megkértek, hogy készítem el a Lengyelországból átcsempészett ellenzéki szövegek fordítását. Ez a munka akkoriban életem szabályszerű részévé vált. A kapcsolatok és maga a munka még a hetvenes években kezdődött, amibe éppen Grácia vont be. A tevékenység a következő évtizedben vált intenzívvé. Valójában csupán fordítást végeztem, mégis igen fontos anyagokat fordítottam magyarra, sok más közt Kurońt vagy Michniket. Ezt állandó, szoros kapcsolatban csináltam különösen Demszky Gáborral, bár mindez a konspiráció szabályainak betartásával történt.

K. S. - *Önök végül is igen érdekes élete volt, van. Nem tudunk még a lengyel filmforgatókönyvek fordításairól, ezen belül Zanussiról beszélgetni, sem az Ön pedagógiai tevékenységéről, amikor fiatalokat tanít lengyelre, ám élete és teljesítménye enélkül is kábitó, színes. Érdekes életet élni most is, a megszerzett függetlenség idején, békében - mégha tornyosulnak is, főként Magyarországon - új, hatalmas gazdasági és belpolitikai nehézségek - ez a természet nagy ajándéka. Jól gondolom?*

Sz. E.- Így gondolom én is. Olyan életem van, amelyet szeretek. Hozzáteszem, hogy egyéni, családi ügyeim is jól alakulnak. Felőtt lányom van, fiam révén három unokám, jó menyem...

K. S. - *Kíváncsiak tehát, hogy még sokáig legyen energiája, amelynek köszönhetően már most is nagyszerű, szerteágazó esztétikai élményt biztosított, s amely az Ön személyes hozzájárulása a lengyel-magyar barátság kiterjesztésében és erősítésében.*

Tanulmányúton Karintiában, Dél-Tirolban és Szlovéniában

A Magyarországi Németek Pécs-Baranyai Nemzetiségi Köre közelmúltban tanulmányútat szervezett „Ismerd meg Nyugat-Európa nemzetiségeit” címmel. Jobbaktól tanulni nem szégyen szlogenel indult a Magyarországon élő német, szlovén, szlovák, szerb és ruszin kisebbségek, illetve az erdélyi és kárpátaljai magyarok, és kisebbségi sajtó képviselőiből álló 25 fős csoport, amely ismerkedett azzal, hogy élnek kisebbségként Ausztriában a szlovénok, Olaszországban (Dél-Tirol) a németek, és Szlovéniában a magyarok. A csapatban jutott hely a Pécsi Lengyel Klub képviseletében Keményffy Krawczun Halinának, és szerény személyemnek a Pécsi Lengyel Önkormányzat képviseletében.

Elsőként a Klagenfurtban és Karintia tartományban élő szlovén kisebbség vendégszeretét élvezhettük. A mintegy 12.500 fős kisebbség egy százéves múlttal büszkélkedő egyesület, az 1995-ben felavatott kulturális központjában fogadta a magyarországi vendégeket. Kérdéseinkre válaszolva lassan körvonalaodni kezdett egy személyi és kulturális autonómia kiteljesedésének folyamata. A sok évtizedig vitatott, Ausztriához oda-és visszacsatolt területeken a szlovén kisebbségnek nem hullott egyik napról a másikra az ölebe minden jog és kedvezmény. Az 1955-ben megszavazott többnyelvűségi törvényt évtizedekig nem vették komolyan, így be sem tartották. Amikor Ausztria EU-taggá vált, a törvények őket is kötelezték, így elindult egy korrekciós folyamat. A történelmi visszatekintőben azonban ők is szomorúan vallották be, hogy a monarchia idején mintegy 70-80.000 fős létszámuk mára nagyon megcsappant. De az erőszakos beolvasztás helyett, ma már az osztrák kormány rájött, hogy támogatni kell a nemzetiségeket, hiszen a több nyelven beszélő fiatalok jobban érvényesülnek a világ bármely táján. Anyaországi kapcsolataik élők, a kultúra támogatásában, tankönyvek kiadásában a szlovén fél kétharmad, az osztrák állam pedig egyharmad arányban vesz részt. Büszkén jelentették ki, hogy ma az ő képviselőjük is ott ül a Tartományi Parlamentben, mint egyike az öt nemzetiség tanácsadóinak.

A klagenfurti három tannyelvű gimnáziumban az oktatás német, olasz és szlovén nyelven folyik. A

diákok napi, vagy heti váltásban mindig a másik nyelven tanulják a tananyagot. Ma már a „nemzetiségeknek” szánt gimnáziumban egyre több osztrák diák jár, akik két év alatt elsajátítják a velük együtt élő társaik anyanyelvét.

A Tartományi Parlamentben megjelent képviselő szinte szó szerint alátámasztották a szlovén kisebbség képviselőitől hallottakat. Elismerték, hogy 25 évi vita után, az új Alkotmányban szavalták a kisebbségek teljes körű jogainak tiszteltetését. A Parlament alelnöke azonban jó szándékkal arra hívta fel a figyelmünket: A szociális békét nem elrendelni, hanem megélni kell! A szlovén kisebbségek pedig bizakodóak, úgy érzik az idő most már nekik dolgozik.

Az olaszországi Dél-Tirolban élők teljes körű (személyi, kulturális és területi) autonómiát élvezhetnek. A bolzanoi Landtagban (Területi Parlament) a Dél-Tirol Néppárt képviselői fogadtak minket. A vitatott hovatartozású alpesi terület Olaszországhoz való csatolása után a helyi képviselet nagy részét olasz nemzetiségű tisztviselők töltötték be. Mára ez már megváltozott, a német és latin kisebbség képviselői képezik a többséget. Az olasz Alkotmány előírja, hogy minden dél-tirolai parlamentben kell lennie egy olasz pártnak, amely a kormányzó erők keretében fejt ki a tevékenységét, de ez a párt soha nem szövethet fasiszta pártokkal.

Az autonómia érdekében tett kísérletek és csaták sorozata végül is meghozta az eredményt.

Az 1948-as párizsi békeszerződésben arra kötelezték Olaszországot, hogy a hozzá csatolt dél-tirolai területeken élő nemzetiségeknek autonómiát biztosítsanak. Am ezt hosszú ideig senki sem vette komolyan. Ezekben az években a német lakosság 88%-a elhagyta a szülőföldjét. Ezután következett az 1957-es 35 000 fős tüntetés Bolzano városában, amit követtek az 1961-es robbantások. (Dél-Tirolban több magasfeszültségű vezetéket és ipari

teljesítményt robbantottak fel, arra is vigyázva, hogy a merényletek ne követeljenek emberáldozatot). Európa csak ezek után figyelt fel a tarthatatlan helyzetre.

Az autonómiai törekvések kiforrása elég sok időt vett igénybe, hiszen az 1948-tól 1973-ig tartott, és a törvény által szavatolt jogok életbeléptetésére 1993-ig kellett várni. Ma már a német nyelvű lakosság teljes körű, az élet minden szintjén szavatolt önállóságnak örvendhet. Számunkra, kívülállók számára pedig az a mérvadó, hogy az elűldözött lakosság mintegy egyharmada, 25.000 fő visszaköltözött szülőföldjére.

A dél-tirolai ladinok (rétorománok) a Dolomitok rejtett, kis völgyeiben maradtak fenn napjainkig.

Talán ez volt a túlélésük titka. A mintegy 5%-os kisebbség ma saját intézményekkel rendelkezik. A területeken, ahol élnek háromnyelvű (olasz, német, ladin) iskolák működnek. A Területi Parlamentben törvény biztosítja a ladin képviselő helyét. A helyi írott és elektronikus médiákban is teret kaptak,

de műsoraikat sugározza a központi RAI TV csatorna is.

A Ladin Nyelvtanítást egy interaktív rajzfilm bemutatón illusztrálták, hogyan sikerül a gyerekeket négy nyelven (magyarul is) tanítani egy kedves kis mese segítségével.

A dél-tirolai autonómiába belekóstolva, megkérdeztünk Franz Pahl parlamenti elnök urat, árulja el a sikerük titkát. A dél-tirolai néppárt a kezdetektől fogva az erőszak ellen politizált. Ha elfogadják a tanácsomat, a magyar kisebbségek számára is a legfontosabb követelmény az összefogás volna. Nem nélkülözhető az anyaország támogatása sem, EU-tagként pedig meg kellene nyerni a többi ország kisebbségeinek is a támogatását.

A lendvai magyar kisebbség személyi és kulturális autonómiát élvez dél-nyugati szomszédunknál, Szlovéniában. Az oktatás az általános iskola 1-2-3. osztályában két tannyelvű, párhuzamosan két tanár tartja az órákat. A 4. osztálytól óránként változik az órák tannyelve. Az általános iskola 7-8-9. osztályában az órákat szlovénul tartják, de az összegzés magyarul történik. A könyvek két tannyelvűek.

A helyi írott és elektronikus média szép múltra tekint vissza, a TV 30, a rádió pedig – amely napi 18 órában sugároz – 50. éves évfordulót ünnepel ebben az évben.

A szlovén parlamentben külön státuszú képviselő Pozsonc Mária, aki rövid betekintést nyújtott nekünk a képviselő műhelytitkaiba. Csak 1990-ben sikerült nemzetiségeket beszavazni a Szlovén Parlamentbe. Ma a két nemzetiségi képviselő (olasz és magyar) sokszor a mérleg nyelvét képezi több törvény megszavazásakor, határozat elfogadásakor.

Három kisebbség, három sors, amit a ma ott élő nemzedékek már a jövőben bízva élnek meg. Vajon számunkra mi volna a követendő út?

Zemplényi Mária

Węgierska droga braci Kuglerów

Kiedy bracia Kuglerowie w swym rodzinnym Zabrzu uzyskali świadectwa maturalne – Arkadiusz w Technikum Telekomunikacji, Waldemar w Liceum Księgarskim – przyszedł czas na dokonanie przez nich wyboru drogi życiowej, a więc i kierunku studiów rozpoczynających dorosłe życie. Pierwszy dokonał wyboru Waldemar, który – jak mówi – czytając materiały dotyczące historii i kultury Węgier „zakochał się” w nich. Po pomyślnym egzaminie został więc studentem filologii węgierskiej w jej Wydziale na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. Kolejne lata potwierdzały i potwierdzają słusność wyboru. Oczarowanie zamienia się w coraz większy zasób wiedzy, do czego przyczyniają się w niemałym stopniu kolejne pobyty w Budapeszcie i innych rejonach kraju bratanków, wykorzystywane m.in. na kwereń w archiwach i bibliotekach.

Arkadiusz, który studiuje na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach informację naukową i bibliotekoznawstwo, pod wpływem brata również zainteresował się tematyką węgierską, dokładniej: polsko-węgierską i polonijną. I on był już niejednokrotnie na Węgrzech, czy to kiedy Waldemar był w Budapeszcie na stypendium, czy kiedy razem zaplanowali wyjazd.

Taki zaplanowany i wielce pożyteczny pobyt nad Dunajem miał miejsce w roku 2007. Wówczas to bracia w czteroosobowej grupie reprezentantów dwu uczelniach kół naukowych: Hungarystów Uniwersytetu Jagiellońskiego i Sodalitas Bibliologica Silesiana z Uniwersytetu Śląskiego, przywieźli w darze dla Ogólnokrajowej Szkoły Polskiej w Budapeszcie pochodzące ze zbiórki książki. O tym wyjeździe oraz towarzyszących im przygodach i doświadczeniach przyjaźni czytelnicy Polonii Węgierskiej dowiedzieli się zresztą z artykułu Waldemara Kuglera zamieszczonego w numerze miesięcznika 2007/134.

Obecnie obaj bracia kończą już pisanie swych prac magisterskich, których obronę przewidują na czerwiec 2008. I już planują obaj starania o studia doktoranckie, gdyż stałe poszerzanie wiedzy z obranych dziedzin obydwa

W rocznicę rewolucji 56. Waldemar, Arkadiusz i Magda Rataj. Budapeszt 2006

Zsábék 2007

uważają za kolejny etap swej węgierskiej drogi. Waldemar, którego szczególnie interesuje w literaturze węgierskiej okres między I i II wojną światową, pisze na temat „*Trianoni Békeszerződés hatása az irodalmi életre a világháború közötti Magyarországon*”. Temat pracy Arkadiusza brzmi „*Czasopisma uchodźców polskich na Węgrzech w czasie II wojny światowej*”. I to właśnie z tej przyczyny zgłosili się do mnie obaj bracia Kuglerowie. Wszak o

czasopiśmiennictwie polskim na Węgrzech w okresie tejże wojny, choć z sięgnięciem do jego początków, i ja pisałam na Uniwersytecie Warszawskim moją pracę magisterską. Także – jako były uchodźca – i w artykułach prasowych wracałam nieraz do tego tematu. A i w mojej bibliotece domowej jest trochę wydawnictw, które Arkadiusza szczerze zainteresowały.

Skoro mowa o artykułach, dodam że bracia Kuglerowie przygotowują do II tomu wydawnictwa Uniwersytetu Śląskiego z serii „*Bibliotekoznawstwo i informacja naukowa*” artykuł o tytule prawie powtarzającym tytuł mojej rozprawy magisterskiej, tj. „*Czasopiśmiennictwo uchodźców polskich na Węgrzech w czasie II wojny światowej – Zarys problematyki*”. W artykule podkreślają, że sprawa tych i innych polskich wydawnictw poza granicami Polski jest wciąż za mało znana i że trzeba dolożyć starań, aby wiedzę o nich pogłębiać i utrwalać w myśl hasła: Zachować pamięć!

Wydawałoby się, że tak wypelniony czas nie pozwala na dodatkowe zajęcia. Ale nie w przypadku Waldemara Kuglera, który jest też pilotem wycieczek polskich na Węgry a także zajmuje się nieraz Węgrami odwiedzającymi Kraków. Szczerze gratuluję takiej aktywności i obiecuję w czerwcu trzymać kciuki za oba magisteria.

Danuta Jakubiec

POLONUS ROKU 2007

Redakcja Polska Publicznego Radia Węgierskiego już po raz szósty przyznała honorowy tytuł „*POLONUSA ROKU*”. Tę piękną nagrodę otrzymują osoby, które wyróżniają się swoją działalnością na rzecz Polonii i nie pełnią żadnych funkcji w strukturach polonijnych. Tym razem honorowy tytuł i statuetkę „*POLONUSA ROKU 2007*” otrzymały polskie pracownice budapeszteńskiej Krajowej Biblioteki Wydawnictw Obcojęzycznych, panie: Jadwiga

Inczédy, Maria Schaffler, Elżbieta Ács, Bogusława Nojbert-Nagy, Elżbieta Zielińska Sutáné.

Niech wyróżnienie to będzie naszym wspólnym polonijnym podziękowaniem za cichą, często niezauważalną i nie zawsze docenianą, ale jakże ważną pracę na rzecz tutejszego polonijnego środowiska, a także popularyzację polskiej kultury i sztuki.

Statuetkę wręczył naszym paniom w dniu 28 maja jej fundator, radca Marcin Sokołowski, kierownik Wydziału Konsularnego Ambasady RP w Budapeszcie. (red.)

Chór św. Kingi w Barczewie

VII MIĘDZYNARODOWY FESTIWAL MUZYKI CHÓRALNEJ im. Feliksa Nowowiejskiego w BARCZEWIE 29-30-31 maja 2008

Rodzinne miasto twórcy muzyki Roty do słów *Marii Konopnickiej*, położone 20 km od Olsztyna Barczewo, po raz siódmy przeżywało ogromne wydarzenie kulturalne, jakim jest Międzynarodowy Festiwal Muzyki Chóralnej im. Feliksa Nowowiejskiego*. W tegorocznym konkursie wzięło udział siedem zespołów, w tym trzy zagraniczne: Zespół Kameralny Chóru Katedralnego im. ks. Alfreda Hoffmana z Siedlec, Chór Kameralny „Cantabile” Giżyckiego Centrum Kultury, Chór Wydziału Instrumentalno-Pedagogicznego w Białymstoku, Akademii Muzycznej im. Fryderyka Chopina w Warszawie oraz Chór Kameralny Akademii Rolniczej w Szczecinie, Chór św. Kingi Budapeszt (Węgry), Chór Schola Regina Veszprém (Węgry), Raffles Chorale, Raffles Junior College (Singapur).

Festiwal rozpoczął się na placu przed pomnikiem *Feliksa Nowowiejskiego* przy Szkole Podstawowej w Barczewie, gdzie licznie zgromadzonym gościom i przybyłym mieszkańcom miasta zostały zaprezentowane przybyłe z kraju i zagranicy chóry zakwalifikowane do udziału w tegorocznym konkursie. Następnie uczestnicy przemierzali ulicami miasta śpiewając utwory wielkiego patrona Festiwalu: „Rotę” i „Hymn Warmii”. Przed domem *Felixa Nowowiejskiego*, w którym obecnie znajduje się Salon Muzyczny jego imienia, nastąpiło uroczyste, staropolskie powitanie chlebem i solą, którego dokonał burmistrz Barczewa pan *Lech Nitkowski* oraz ostatni żyjący syn kompozytora, pan *Jan Nowowiejski*. Pan *Nowowiejski* przybyłych z Węgier gości, czyli chór św. Kingi z Budapesztu oraz Schola Regina z Veszprém, przywitał niezwykle gorąco w języku węgierskim, wyrażając swoje ogromne zadowolenie z przybycia gości z madziarskiej ziemi.

Dzień otwarcia Festiwalu zakończył koncert inauguracyjny w kościele św. Anny w Barczewie, podczas którego Orkiestra Symfoniczna Warmińsko-Mazurskiej Filharmonii im. Feliksa Nowowiejskiego w Olsztynie zaprezentowała koncert skrzypcowy D-dur op. 35 Piotra Czajkowskiego, uwerturę do opery „Legenda Bałtyku” oraz marsz Pretorianów z oratorium „Quo Vadis” *Felixa Nowowiejskiego*.

W drugi dzień Festiwalu, od południa odbyły się

przesłuchania konkursowe w kościele św. Anny. Zgodnie z regulaminem, każdy chór musiał zaprezentować co najmniej jeden utwór skomponowany przez *Felixa Nowowiejskiego*. Chór św. Kingi wykonał następujące utwory: *Rota* (F. Nowowiejski, opr. S. Rostetter), *Ave Maria* (Jacques Jacobus Arcadelt), *A cóż z tą dzieciną* (opr. S. Rostetter), *Pange lingua* (Zoltán Kodály), *Do Boga* (opr. S. Rostetter), *Pieśń o św. Kindze* (opr. S. Rostetter), *Barka* (opr. S. Rostetter) oraz *Na Wawel* (P. Studziński, opr. S. Rostetter).

W ramach koncertów towarzyszących, uczestnicy koncertowali w różnorodnych instytucjach Barczewa i okolicy. Nasz chór polonijny wystąpił w barczewskim Gimnazjum im. Ziemi Warmińskiej. Wieczorem chóry

zagraniczne – dwa z Węgier, jeden z Singapuru dały także koncerty w Warmińsko-Mazurskiej Filharmonii im. Feliksa Nowowiejskiego w Olsztynie, którym z pierwszego rzędu przysłuchiwał się pan *Jan Nowowiejski* wraz z małżonką, panią *Niną*. Przybyłych na występy, w tak prestiżowym miejscu, wykonawców witał ogromny transparent zapowiadający to niezwykle dla nich wydarzenie.

Trzeciego dnia Festiwalu, w godzinach przedpołudniowych, św. Kinga śpiewała w kaplicy Domu Pomocy Społecznej w Barczewie. Był to bardzo niezwykły koncert, podczas którego łyż wrzucenia ocierali nie tylko zebrani podopieczni i ich opiekunowie, ale również i chórzyści.

Ogłoszenie wyników Festiwalu nastąpiło o godz. 19.00-tej, w kościele św. Anny, które zakończył koncert galowy. Nasz polonijny Chór św. Kingi wykonał utwór *Zoltána Kodálya* „Pange lingua”.

Wieczorem wszyscy uczestnicy zaproszeni zostali na kolację przy ognisku, zorganizowaną w Zalesiu k / Barczewa, gdzie oprócz klasycznych kiełbasek i bigosu można było skosztować specjalność kuchni regionalnej, kiskę ziemniaczaną. Komary gryzły bezlitośnie, toteż znaczna część towarzystwa zebrała się wokół ogniska. Nastrojowy wieczór przy płonących polanach sprawił, że prosto z serca wyrwały się piosenki zapamiętane z obozów harcerskich.

Poziom Festiwalu był bardzo wysoki i choć nasz amatorski Chór św. Kingi nie zdobył nagrody, godnie reprezentował Polonię węgierską. A fakt, że na podstawie przesłanych wraz z zgłoszeniem nagrań został zakwalifikowany do konkursu, jest już ogromnym sukcesem, który z wdzięcznością możemy

wytrwalej pracy pod kierunkiem pana *Sylwestra Rostettera*, któremu tą drogą chciałabym podziękować za trud, jaki włożył w przygotowanie nas do tego występu.

Maria Bodócs

*Imię kompozytora występuje tu w dwóch wersjach - dotychczas stosowanej pisowni *Feliks*, oraz oryginalnej, zapisanej w akcie urodzenia *Felix*, która obowiązuje obecnie.

U ŹRÓDEŁ CHRZCIELNYCH POLSKI

Ostrów Lednicki

Ostrów Lednicki – „wczesnopiastowski Wawel” – to jedno z najważniejszych miejsc dla historii Polski. Za czasów *Mieszka I* i *Bolesława Chrobrego* był jednym z głównych grodów administracyjnych i obronnych w Polsce. Być może tutaj urodził się i przyjął chrzest pierwszy król Polski. Niegdyś wyspa połączona była z lądem dwoma mostami: poznańskim, zwanym też zachodnim, o długości 428 m oraz gnieźnieńskim lub wschodnim o długości 174 m. Konstrukcje tych mostów stanowią ewenement na skalę ogólnopolską, a ich wyeksponowane pod wodą relikty są dziś jedną z ciekawszych atrakcji wyspy.

Na wyspie, w centrum plemienia Polan zachowały się pozostałości grodu pierwszych władców polskich, resztki przedromańskiej kaplicy (z basenami do chrztu) i pałacu książęcego. Ruiny kamiennego kościoła kryją dwa grobowce, w których prawdopodobnie spoczywają szczątki członków rodziny panującej.

Kres świetności Ostrowa Lednickiego przyniósł najazd *Brzetysława I Czeskiego* w 1038 roku, kiedy zniszczono mosty i spalono gród. Po tym wydarzeniu odbudowano kościół, a osadę otoczono nowym wałem drewniano-ziemnym (zachowanym do dziś). Nigdy jednak wyspa nie odzyskała już dawnej funkcji i rangi, choć osadnictwo przetrwało do XIII-XIV wieku. Później Ostrów Lednicki pełnił już tylko rolę cmentarza.

Lednica 2000

Na tym wspinałym tle historycznym, w miejscu tak wiele mówiącym o naszych polskich dziejach, 7 czerwca tego roku już po raz dwunasty odbyło się największe w Polsce modlitewne spotkanie młodzieży chrześcijańskiej. Przybyło na nie ponad 70 tys. ludzi.

„[...] Człowiek nie urzeczywistni, nie zrealizuje się, nie spełni siebie samego, jak tylko przez bezinteresowny dar z siebie samego.” *Jan Paweł II*.

To właśnie te słowa papieża – *Jana Pawła II*, wypowiedziane w 1991 roku do poznańskiego dominikanina – duszpasterza młodych, ojca *Jana Góry*, sprawiły, że zrodziła się w nim myśl o młodzieżowych spotkaniach modlitewnych.

Pomysł spotkań nad brzegami jeziora Lednica oddalonego o

Ostrów Lednicki – siedziba pierwszych Piastów

około 20 km od pierwszej stolicy Polski – Gniezna, czyli u źródeł chrzcielnych Polski, zaczął dojrzewać podczas przygotowań do Wielkiego Jubileuszu roku 2000. To właśnie wtedy na polach lednickich stanęła ogromna brama w kształcie ryby – tzw. Brama III Tysiąclecia, która symbolizuje Chrystusa.

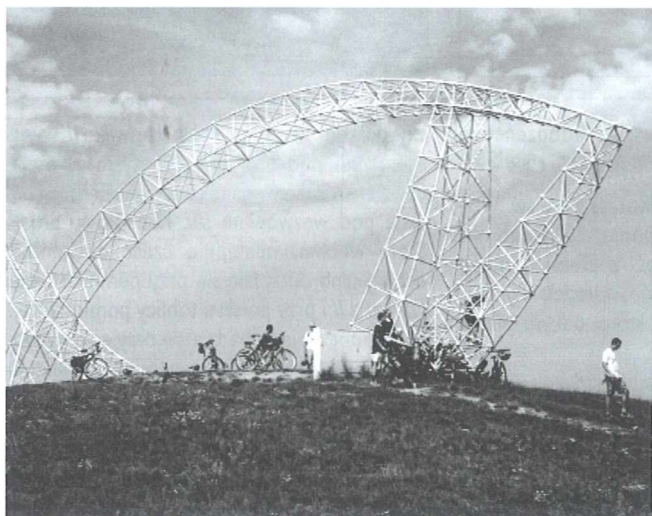
Od samego początku wszyscy zgromadzeni nad Lednicą dokonywali aktu wyboru Chrystusa w nawiązaniu do tego pierwszego wyboru dokonanego przez *Mieszka I* w 966 roku. Jest on ciągle powtarzany w formie spektakularnego nabożeństwa, które zawsze kończy się symbolicznym przejściem przez Bramę III Tysiąclecia. Jako pierwszy bramę tę przekroczył Ojciec Święty *Jan Paweł II*, wprowadzając polską młodzież w III Tysiąclecie. Miało to miejsce podczas papieskiej pielgrzymki do Ojczyzny w 1997 roku. Helikopter z Ojcem Świętym, lecąc z Górzowa do Gniezna, zniżył lot nad polami lednickimi i przelatując nad Bramą III Tysiąclecia symbolicznie ją przekroczył. Tuż po jego odlocie, z kasety magnetofonowej, odtworzono przemówienie *Jana Pawła II* skierowane do młodzieży, po czym wszyscy zgromadzeni udali się pieszo do Gniezna, aby uczestniczyć tam we Mszy Świętej sprawowanej przez Ojca Świętego.

Od tego wydarzenia minęło już 11 lat, a nad Lednicę ciągle przyjeżdżają coraz większe tłumy młodzieży z całej Polski, a nawet z sąsiednich krajów.

„Nazwał was przyjaciółmi” to myśl przewodnia tegorocznego spotkania. „Wielu ludzi w dzisiejszych czasach jest bardzo samotnych, ta samotność ich poraża. Podczas tego spotkania chcemy przypomnieć, że lekarstwem na samotność jest przyjaźń: między małżonkami, między rodzicami i dziećmi, w miejscach gdzie pracujemy, gdzie się uczymy. Dlatego musimy zwrócić się do Tego, który nas pierwszy umiłował i nazwał nas przyjaciółmi” – tłumaczy ojciec *Jan*.

Podobnie jak w poprzednich latach program spotkania, składał się ze wspólnej modlitwy, homilii, śpiewów, tańca i poświęcony był przyjaźni z Bogiem i ludźmi. W godzinę śmierci papieża-Polaka, młodzież lednicka połączyła się duchowo z *Janem Pawłem II*, a o godzinie 22 odczytane zostało przesłanie papieża *Benedykta XVI*. Punktem kulminacyjnym była północ – właśnie wtedy uczestnicy spotkania przekroczyli Bramę Tysiąclecia, która kilka lat temu symbolicznie wprowadziła ich w kolejne Tysiąclecie.

Następne spotkanie lednickie odbędzie się 6 czerwca 2009 roku. Do uczestnictwa w nim organizatorzy zapraszają młodzież nie tylko z całej Polski, ale i z sąsiednich krajów. Nasza polonijna młodzież jest również mile widziana!

Lednicka ryba – Brama Trzeciego Tysiąclecia

Edyta Deák

Wiadomości Polonijne • Wiadomości Polonijne • Wiadomości Polonijne • Wiadomości Polonijne

Co było?

▶ W dniu 1 maja złożono wieńce pod pomnikiem *Stefana Batorego* księcia siedmiogrodzkiego, króla Polski, wielkiego księcia Litwy. Gospodarzem uroczystości był Samorząd Mniejszości Polskiej w XIV dzielnicy Budapesztu oraz Stowarzyszenie Katolików Polskich na Węgrzech pw. św. Wojciecha.

▶ W dniu 3 maja w uroczystość Matki Bożej Królowej Polski w budapeszteńskim Kościele Polskim sprawowana była uroczysta msza święta za Ojczyznę, podczas której wręczono medale ks. *Wincentego Danki*. Następnie odbył się koncert kapeli „*Raciborzanka*” z *Raciborza* i przyjęcie w ogrodzie Domu Polskiego. Całość zakończył Apel Jasnogórski.

▶ W dniach od 6 do 14 maja wierni z budapeszteńskiej Polskiej Parafii przebywali z pielgrzymką polonijną w Ziemi Świętej.

▶ W dniu 9 maja w Domu Twórców w Egere otwarta została wystawa grafik i akwareli *Mariana Józefa Trojana*. Współorganizatorem wystawy był egerski Samorząd Mniejszości Polskiej.

▶ W dniu 10 maja w Duna Palota odbyła się I. Gala Polonii.

▶ W dniu 10 maja w Székesfehérvár odbywał się Dzień Mniejszości Narodowych.

▶ W dniu 11 maja w Kościele Polskim w Budapeszcie odbyły się uroczystości Niedzieli Zesłania Ducha Świętego.

▶ W dniu 17 maja w Budapeszcie zebrał się OSMP.

▶ W dniu 18 maja w Kościele Polskim pw. Najświętszej Maryi Panny Wspomożycielki Wiernych w Budapeszcie odbył się doroczny odpust parafialny.

▶ W dniu 24 maja w Kaplicy Skalnej na zboczu Góry Gellérta sprawowana była polska msza święta w intencji matek, której inicjatorem tradycyjnie była młodzież i Klub Rodzin Polsko-Węgierskich z IV dz. Budapesztu.

▶ W dniu 24 maja przy pl. Földvári w Vácu odsłonięto tablicę poświęconą Legionowi Polskiemu dowodzonemu przez gen. *J. Wysokiego*.

▶ W dniu 25 maja w budapeszteńskim Kościele Polskim odbywały się polsko-węgierskie uroczystości Bożego Ciała.

▶ W dniu 28 maja w Bibliotece Wydawnictw Obcojęzycznych w Budapeszcie odbyła się uroczystość wręczenia Statuetki Polonusa Roku 2007. Tegorocznymi laureatkami nagrody zostały polskie pracownice tej biblioteki.

▶ W dniach 29-31 maja polonijno-parafialny chór św. Kingi przebywał w Barczewie k/Olsztyna na VII Międzynarodowym Festiwalu Muzyki Chóralnej im. Feliksa Nowowiejskiego.

uwaga - uwaga - uwaga - uwaga - uwaga - uwaga

Węgierscy absolwenci polskich uczelni

Ambasada RP w Budapeszcie, Polskie Stowarzyszenie Kulturalne im. *Józefa Bema* na Węgrzech oraz budapeszteński Oddział Polskiego Przedstawicielstwa Turystycznego czekają na zgłoszenia osób pochodzenia węgierskiego, które w minionych 50-ciu latach ukończyły studia wyższe w Polsce. Wszystkich zainteresowanych informujemy, że planowane jest spotkanie „absolwentów”, które najprawdopodobniej odbędzie się końcem czerwca br. w Budapeszcie.

Zgłoszenia prosimy kierować na adres: bem@bem.hu lub telefonicznie: (1) 269 78 03

WAŻNE ADRESY

Instytut Polski w Budapeszcie
1065 Budapest, Nagymező u. 15.
tel.: 311-5856 fax: 331-0341

Szkolny Punkt Konsultacyjny - Szkoła Polska przy
Ambasadzie RP w Budapeszcie
1025 Budapest, Törökútsz. 15.
tel./fax: 06-1-3268306; tel.: 06-70-7013847

Program radiowy:
Redakcja Polska „Magyar Rádió” RT
1800 Budapest, Bródy S. 3-5
„Magazyn Polski” - emisja w każdą sobotę
w godz. 13.30-14.00 MR4 (fale średnie 873 kHz)

Polonijna strona internetowa
www.poloniahu

Co będzie?

▶ W dniu 6 lipca o godz. 10.30 w budapeszteńskim Kościele Polskim rozpocznie się msza święta dziecięca.

▶ W dniach od 6 do 12 lipca w Velence, SMP w Újpeście (Budapeszt IV dz.) organizuje obóz j. polskiego dla młodzieży szkolnej.

▶ W dniu 12 lipca w Ládbesenyi z udziałem tamtejszego Samorządu Mniejszości Polskiej odbędzie się Dzień Mniejszości Narodowych.

▶ W dniu 13 lipca w Kościele Polskim w

Budapeszcie odbędzie się Nabożeństwo Fatimskie.

▶ W dniu 13 lipca Stowarzyszenie św. Wojciecha zaprasza do Domu Polskiego na otwarcie wystawy zdjęć z Ziemi Świętej, pamiątek z pielgrzymki wiernych Polskiej Parafii w Budapeszcie, która odbyła się w maju br.

▶ W dniu 20 lipca w Derenku odbędzie się doroczny Odpust Polonijny.

▶ Polska-Węgierskie Stowarzyszenie Kulturalne w Érdzie organizuje 26 lipca uroczystości z okazji 482 rocznicy dołączenia odsie-

czy polskiej do wojsk króla *Ludwika II* wyruszającego pod Mohacz. Uroczystość rozpocznie się polsko-węgierską mszą świętą w kościele pod wezwaniem św. Michała w Érd - Stare Miasto, następnie część oficjalna i artystyczna odbędzie się przy pomniku króla *Ludwika II* i przy polskiej tablicy pamiątkowej. Na zakończenie odbędzie się przyjęcie w pobliskiej byłej Szkole Podstawowej im. *Ludwika II*.

Uwaga: Redakcja nie ponosi odpowiedzialności za zmiany dokonywane w w/w programach.

Mi történt?

► A Bp., XIV. ker. LKÖ és a MLK Szt. Adalbert Egyesülete május 1-én koszorúzási ünnepséget szervezett *Báthory István* erdélyi fejedelem, lengyel király és litván nagyherceg szobránál.

► Május 3-án, a Szűzanya, Lengyelország Királynéja ünnepén alkalmi szentmisét mutattak be a budapesti Lengyel Templomban a lengyel hazáért, és átadták a *Wincenty Danek* atya emlékérmeket, majd koncertet adott a raciborzi "*Racibarzanka*" népi zenekar, és fogadást adtak a Lengyel Ház kertjében. Az ünnepséget a Jasna Góra-i imafüzér zárta.

► Május 6-14. között a budapesti lengyel plébánia hívói szentföldi zarándokúton vettek részt.

► Május 9-én Egerben, az Alkotók Házában megnyitották a *Marian Józef Trojan* grafikáiból és akvarelljeiből összeállított kiállítást, amelynek társszervezője a helyi LKÖ volt.

► Május 10-én a Duna Palotában megtartották a Polónia 1. Gáláját.

► Május 10-én Székesfehérváron megtartották a Nemzeti Kisebbségek Napját.

► Május 11-én a Lengyel Templomban a Szentlélek eljövételének a vasárnapján ünnepélyes szentmisét mondtak.

► Május 17-én Budapesten ülést tartott az OLKÖ testülete.

► Május 18-án a budapesti Lengyel Templomban az egyszázközség megtartotta a Segítő Szűzanya éves búcsút.

► Május 24-én a Gellért-hegy oldalában lévő Sziklatemplomban lengyel nyelvű szentmisét mutattak be anyák napja alkalmából; a rendezvényt, mint eddig is minden alkalom-

A MNEKK Kuratóriuma pályázatot ír ki
a 2009. februárjában Budapesten megrendezendő
ARCUSFEST Nemzetiségi Színházi Találkozón való részvétel támogatására

Pályázni

az ARCUSFEST-re készülő anyanyelvű, a 2008. március 15-e után bemutatásra kerülő új színházi produkcióval/produkciókkal lehet.

Pályázhatnak

azok a magyarországi nemzetiségi színházi életben folyamatosan aktív professzionális vagy amatőr színházak, színjátszó csoportok, vagy azok fenntartói, amelyek jogi személyiséggel rendelkeznek, valamint jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaságok. Amennyiben a fenntartó pályázik, a pályázatot a színház/színjátszó csoport vezetője is köteles aláírásával hitelesíteni.

A támogatás mértéke

Az ARCUSFEST-en való részvétel és felkészülés közvetlen produkciós költségeire és a Találkozón produkciós fellépéssel való részvételre kérhető/nyújtható támogatás összesen legfeljebb 900.000-Ft.

Az ARCUSFEST

tervezett időpontja: 2009. február második fele
tervezett helyszíne: Thália Színház, Budapest

A pályázat benyújtásának határideje: 2008. augusztus 1.

A beadott pályázattal a pályázó kinyilvánítja, hogy a fenti pályázati kiírásban foglaltakat egyetértően tudomásul vette és elfogadta.

Budapest, 2008. május 20.

mal a fiatalosság és a Bp., IV. kerületi Lengyel-Magyar Családok Klubja kezdeményezte.

► Május 24-én Vácon, a Földvári téren leleplezték a Lengyel Légión és J. Wysocki tábornok emléktábláját.

► Május 25-én a Lengyel Templomban magyar-lengyel nyelvű úrnapi szentmisét tartottak.

► Május 28-án az Országos Idegennyelvű Könyvtárban ünnepélyesen átnyújtották az „Év lengyelje” 2007 szobrocskát. Az idei kitüntetést a könyvtár lengyel munkatársnői kapták.

► Május 29-31. között a lengyel plébánia Szt. Kinga kórusa elutazott Barczewóba (*Olsztyn mellett*), a VII. Feliks Nowowiejski Nemzetközi Kóruszenei fesztiválra.

Mi várható?

► Július 6-án 10.30 órakor kezdődik a budapesti Lengyel Templomban a gyermekmise.

► Július 6-12. között az Újpesti (Bp. IV. ker.) LKÖ lengyel nyelvi táborát szervez iskolások részére Velencén.

► Július 12-én Ládbesenyőn, a helyi LKÖ részvételével megtartják a Nemzeti Kisebbségek Napját.

► Július 13-án a Lengyel Templomban fatimai istentiszteletet tartanak.

► Július 13-án a Szt. Adalbert Egyesület meghívja a helyi lengyelséget a Lengyel Házba, a hívek májusi szentföldi zarándokútjáról hozott fénykép-emlékek kiállítására.

► Július 20-án tartjuk Derenken lengyelség évenkénti búcsúját.

► Július 26-án az érdi Lengyel-Magyar Kulturális Egyesület ünnepséggel emlékezik meg annak az eseménynek a 482. évfor-

dulójáról, hogy a lengyel segéderők csatlakoztak II. Lajos király Mohács alá induló seregéhez. Az ünnepség az Erdővárosban lévő Szt. Mihály templomban bemutatott lengyel-magyar nyelvű szentmisével kezdődik, majd a hivatalos és művészeti részre II. Lajos király szobránál, a lengyel emléktáblánál kerül sor. Az ünnepség a közeli volt II. Lajos Általános Iskolában tartott fogadással ér véget.

Figyelem: A szerkesztőség nem vállal felelősséget a fenti programokban bekövetkező változásokról.

(ford.: SzL)

Szkoła Polska na Hradczanach

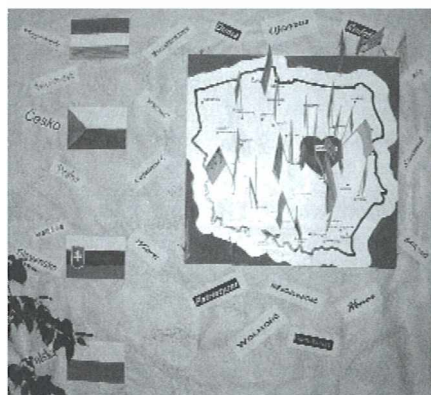
W dniach od 23 do 27 kwietnia uczniowie Szkoły Polskiej przy Ambasadzie RP w Budapeszcie udali się z rewidacją do Pragi na konkurs między polskimi szkołami: praską, budapeszteńską i bratysławską. Impreza pod patronatem duchowym i finansowym trzech konsulatów miała miejsce w Instytucie Kultury Polskiej w Pradze.

Wszystko zaczęło się od tego, że w ubiegłym roku nasza szkoła zorganizowała w Budapeszcie międzynarodowe warsztaty teatralne w ramach projektu „Słowa łączy”. Praga więc zrewanżowała się konkursem wiedzy „Poznajmy się” oraz konkursem recytatorskim poświęconym pamięci Zbigniewa Herberta (wszakże jesteśmy w Roku Herberta). Uroczystość przebiegała w nadzwyczaj serdecznej atmosferze a uczniowie „błyszczyli” wiedzą i umiejętnościami – prezentując swoje kraje i popisując się wiedzą na temat krajów zaprzyjaźnionych. Clou programu było oczywiście zwiedzanie Pragi i okolic – a dostarczyło ono uczniom i opiekunom wiele przyjemności i satysfakcji. A

jeśli do tego dorzucimy fakt, że zamieszkiwaliśmy w samym centrum starego miasta, w gościnnych progach XVII-wiecznego klasztoru zarządzanego przez polskich dominikanów to można tylko pozazdrościć uczniom Szkoły Polskiej tak fortunnego wyjazdu.

Wdzięcznym sercem zatem wspomniamy wszystkich, którzy przyczynili się do tego wyjazdu: organizatorów, braci zakonników, fundatorów.

Barbara Virágh

Rodzinna majówka

W dniu 24 maja na polanie w Pilisi Parkerdő odbył się festyn rodzinny zorganizowany przez Szkolny Punkt Konsultacyjny w Budapeszcie przy finansowym wsparciu Wydziału Konsularnego Ambasady RP w Budapeszcie i Stowarzyszenia Kulturalnego im. J. Bema. W spotkaniu poza przedstawicielami licznie zgromadzonej szkolnej społeczności po raz pierwszy wzięły udział dzieci z przedszkoli działających przy Stowarzyszeniu im J. Bema i przy Domu Polskim. Najmłodszy uczestnik fikał nóżkami na kocyku, najstarszy w przyszłym roku pójdzie do gimnazjum.

Na rodzinnej majówce zapewniono szereg atrakcji. Uczniowie, pod czujnym okiem nauczyciela, udali się na odkrywczą wyprawę po skarby lasu. Każdy z nich opowiadał później krótką historyjkę o znalezionych przedmiotach i roślinach. Usłyszeliśmy historię liścia leśnych poziomek, opowieść o zagubionym baloniku, szyszkowym deszczu i wiele innych... Było pełno gier i zabaw ruchowych, tak ważnych dla dzieci w tym wieku: przeciąganie liny, gra w zbijaka, mecz piłkarski chłopaków przeciw dziewczynom – wszystko pod czujnym okiem pana Krzysztofa Szczerby. Niektórych zainteresowały spokojniejsze zajęcia: w rękach dziewczynek pod opieką pani Grażyny Varga wyrosły papierowe maki, niezapominajki i róże. A najwytrwalsi grali dalej... Natomiast rodzice przystąpili do pisania dyktanda, poprowadzonego przez panią Krystynę Dobi i najeżonego ortograficznymi pułapkami. Najlepsi uzyskali, potwierdzony dyplomem, zaszczytny tytuł „Orłów Ortografii”. A kiedy towarzystwo zgłodniało, wszyscy delektowali się pieczonymi kielbaskami i przepyszną zupą z kociolka, przygotowaną przez państwo Małgosię i Józefa Hajdu, a która cieszyła się największą popularnością.

W niezwykle miłej atmosferze, której towarzyszyły dobre humory wszystkich uczestników imprezy, zabawa trwała do godzin popołudniowych. W przyszłym roku szykują się podobne atrakcje...

Zofia Kujawska-Köllő
Beata Mondovics

Szkoła Polska im. S. Petőfiego przy Ambasadzie RP w Budapeszcie ogłasza nabór do wszystkich klas, zwłaszcza do klasy 0 i klasy I na rok szkolny 2008/9. Szkoła prowadzi zajęcia w systemie tygodniowym (raz w tygodniu od poniedziałku do środy w godzinach 15.30-20.00) i w systemie korespondencyjnym (raz w miesiącu). Nauka w szkole jest bezpłatna.

Kierownik: mgr Beata Mondovics

Telefon : 06-70-7013847

Adres : 1025 Budapest, Törökvész út.15

Tel/Fax: 06-1-3268306

E-mail: polish_school@gazeta.pl

szkola_budapest@freemail.hu

Szkoła przeznaczona jest dla wszystkich dzieci, które mówią, lub pragną nauczyć się mówić po polsku – dla tych, które zamierzają niedługo powrócić do polskiego systemu kształcenia, jak i tych, którzy nigdy w nim nie uczestniczyli. Przyjmujemy zgłoszenia zarówno obywateli polskich przebywających czasowo zagranicą, jak i tych, których pobyt poza krajem ma charakter stały; tak z terenu całych Węgier, jak też z innych pobliskich krajów.

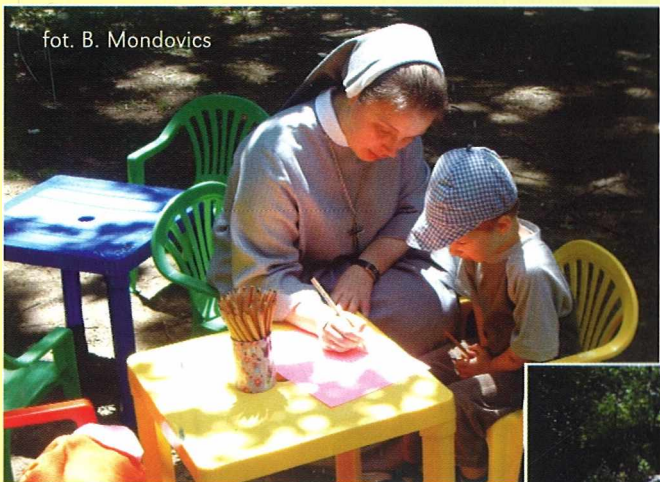
fot. Iga Zeisky

**Dzień Dziecka
w ogrodzie Domu Polskiego**

FESTYN RODZINNY

fot. B. Mondovics

fot. Iga Zeisky